

Каленик

ИЗДАЊЕ
ШУМАДИЈСКЕ
ЕПАРХИЈЕ

2005

1

Владика Атанасије (Јевтић) у
крагујевачкој Саборној Цркви

Литургијско прослављање празника Света Три
Јерарха у Тополи

Света архијерејска литургија у
Грошници

Представљање књиге *Епископ др Сава на путевима
Шумадије*

НА РЕКАМА ВАВИЛОНСКИМ

На рекама Вавилонским,
тамо сеђасмо и плакасмо,
када се опоменусмо Сиона.

На врбама посред њега обесисмо харфе наше.

Јер тамо нас запиташе они који нас заробише за речи певања,
и који нас одведоше за песме (наше):

Певајте нам од песама Сионских.

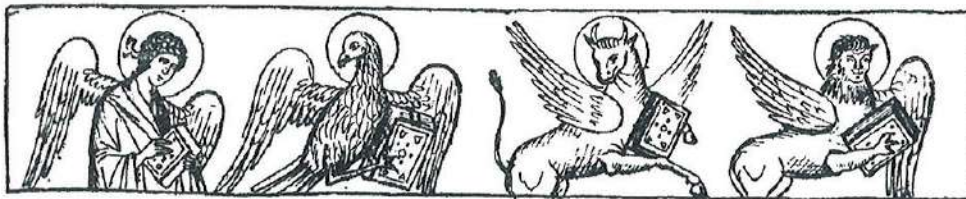
Како ћемо певати Господу на земљи туђој?

Ако заборавим тебе, Јерусалиме, нека ме заборави десница моја.

из 136. псалма

САДРЖАЈ

Светиосавска посланица епископа шумадијског Јована	2
Нико не одређује колико ће се учинити, Егерија	4
Свети Јован Златоуст, Бој је човека у руке њосију предао	6
Смисао њосија - Црква у питањима и одговорима	7
Великојосна химнографија	9
Литургија, сабор у земљи живих, предавање владике Атанасија (Јевтића)	10
Истиок и Запад у историји Православне Цркве српске, Владан Костадиновић	15
Учење и идеје владике Саве шумадијског	18
Сведочење о животи дариваном Боју и народу, др Даница Петровић	19
Цвети на воћки хришћанства, архимандрит Јован (Маричић)	22
Дечија слика	
Шумадијска епархија у речи и слици	
Прикази књижа	
Службени гео - њромене у Епархији шумадијској	
Служења, њосење и њријеме епископа шумадијског Г. Јована	

Прва страна: Победа њравославља, њрчка икона

Последња страна: Кришћење Христово, икона из манастира
Саввроникитије, XVI век

Каленик

Излази с благословом
Његовог преосвештенства
епископа шумадијског
Господина Јована

Година XXVII
број 1, (157), 2005.

Издавач
Српска православна епархија
шумадијска

Излази
шест пута годишње

Главни и одговорни уредник
Никола Миловић, јереј

Заменик главног и одговорног
уредника
Негослав Јованчевић

Редакција
др Зоран Крстић,
протојереј-ставрофор
Рајко Стефановић,
протонамесник
Милић Марковић, јереј
Марко Митић, јереј
Драган Икић, јереј
Небојша Младеновић, ђакон
Гордана Јоцић
Владан Костадиновић

Уредничтво и администрација
«Каленик»,
Владимира Роловића бб,
34000 Крагујевац
телефон: 034 371-192
e-mail: kalenic@verat.net

Тираж
3000 примерака
Припрема и штампа

БЕО ШТАМПА

Београд

Свој својој духовној деци о Светом Сави 2005. године

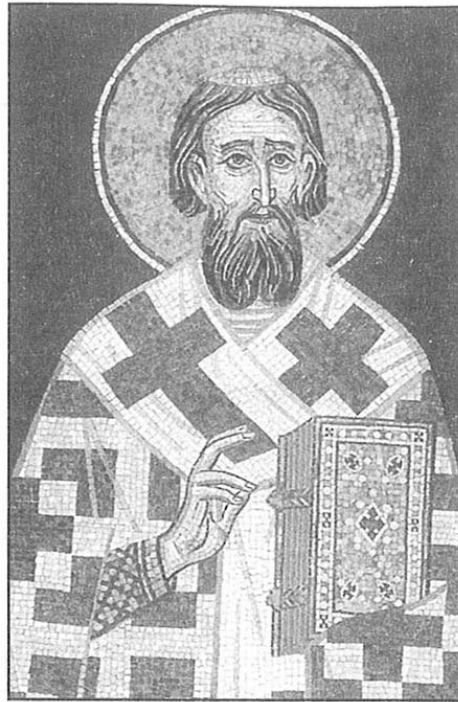
ЈОВАН

БОЖЈОМ МИЛОШЋУ ПРАВОСЛАВНИ ЕПИСКОП ШУМАДИЈСКИ

Драга Наша у Господу Исусу Христу духовна децо!

Када је пре нешто мање од два века први пут у обновљеној и ослобођеној Србији, у крагујевачком лицеју прослављен Свети Сава и када је, затим, 1840. године Совјет Кнежевине Србије одобрио свим школама у целом Отачеству нашем да прослављају Светог Саву као школску Славу, наши су преци јасно истакли блиску повезаност између Хришћанства и просвете, између Цркве и школе. А ова повезаност није карактеристика само наших простора и наше историје, она је тековина европског духа. Европска се просвета и на Истоку и на Западу родила и вековима живела у Цркви, живела у манастирима или на универзитетима који су били или црквени или нераскидиво повезани са Црквом. Како свуда, тако и у Србији. Подижући Хиландар, Студеницу и друге манастире, утврђујући Цркву у српској земљи, Свети Сава је са својим оцем и братом, установљавао и жаришта просвете. Манастири су поред радионица светости, били и радионице уметности и науке, наши први универзитети. Оно што су света браћа Кирило и Методије, по благослову светог патријарха Фотија, започели у 9. веку међу свим словенским племенима, Свети Сава је окончао у нашем роду. Својом светошћу, својим богословљем и својим делом препознат је од целе Цркве Христове као највећи просветитељ Срба. Борећи се и изгарајући за Истину и праву веру он је, истовремено, уводио и свој народ у породицу тада културних, просвећених, европских народа.

Али Европа се променила, а и Србија се променила. После неколико бурних векова који су се и на нас одразили, после већег или мањег разлаза Хришћанства и просвете, крај 20. века је поново

во донео могућности разумевања и покушаја да се раскинуте везе, како у Европи тако и код нас, између Цркве и школе успоставе и донесу нове плодове. Кажемо нове, а не старе плодове; не старе, него нове форме примерене садашњем времену и садашњем човеку. Јер тамо где је Христос, Он је тај који све новим твори, па може да успостави и нове, стваралачке односе између Цркве и просвете. И ето, Свети Сава је поново школска Слава, поново се, већ више година, у свим школама слави и заједно са веронауком може да буде благословена основа за то ново зближавање.

Али, драга Наша браћо и сестре, обраћајући се вама који сте данас испунили наше Цркве, који сте данас исповедили да се хришћанска побожност једино у Цркви правилно упражњава, Ми вас молимо да разумете и ону нашу браћу и сестре који се тог приближавања и уопште, већег утицаја Цркве у друштву, плаше.

С тога је наша одговорност огромна – и то свакога од нас појединачно у свом животном окружењу, свакога свештеника и свакога вероучитеља у његовој школској средини. Хришћани су со свету, како нам је рекао Господ. Хришћани су нада свету, а сваки од нас појединачно је носилац те наде. Литургија се завршава отпустом *у миру изиђиште* и сваки пут Христос од свих нас чини апостоле и заповеда нам да свету и у свету Њега васкрслог сведочимо својим начином живота, онако како је и Свети Сава до последњег свог даха сведочио.

А шта је то, браћо и сестре, што ми као Хришћани треба да сведочимо и тиме преображавамо свет, а наше младе просвећујемо истинском светосавском, Христовом светлошћу?

Најпре, треба да беспоговорно поштујемо свачију слободу. Вера се силом не намеће. Христос нам је говорио *ко хоће за многа да иде...* дакле, милом и својом вером, а не зато што му то неко наређује. Слобода савести је једно од основних људских права данас. То се право у Цркви родило и зато Хришћани први треба да се за њега боре, па некад чак и на своју штету. Оно што је најмање спојиво са Христом или боље рећи оно што је са Христом апсолутно неспојиво, је господарење над људима, над људском мишљу и људском савешћу. То је оно што ми Хришћани прво треба да засведочимо онима који се Цркве плаше. Црква не жели да господари, па самим тим не жели ни просветом да господари. Њен је задатак да служи свету и човеку, јер нису свет и човек Цркве ради створени, већ Црква ради света и човека – да они у њој нађу своје остварење и своје спасење. То је први корак који треба учинити да

Свети Сава пред Богородицом, манастир Пива, 1625.

би се наше грехом, и својим и туђим, намучено друштво нашло на стази истинског напретка, а да тиме младим људима преносимо светосавску поруку да се срећа налази у служењу другим људима. Ближњи, брат наш је наша срећа и наша пуноћа живота. Само у жртви Христа ради, у служењу из љубави се ствара заједница, ствара породица, ствара пријатељство, ствара држава и најзад ствара Црква. Крајњи егоизам, крајњи атомизам којим се данас, од нас старијих, напајају млади, прети да све ове установе разори. Егоисти су неспособни да стварају заједницу јер су неспособни да воле. Неспособни су за истинску љубав која подразумева жртву. Зато данас имамо, ту и тамо, успешне појединце, а све остало што тражи чак и елементарну сарадњу, да и не помињемо љубав, је у дубокој кризи – брак, породица, политички и друштвени

ни живот. Индивидуализам је опака болест коју треба од малена лечити – кроз породицу, а затим школу и све до краја живота. Ова светосавска порука служења из љубави је претпоставка сваког преображаја, па и преображаја наше просвете. Ако је Свети Сава њен заштитник, онда је он и њен узор и то у жртвеној љубави.

Још је једна светосавска порука коју желимо да упутимо, како онима који уче тако и онима који их уче, а то је – да нема знања без светости. Људско знање које не прати светост се пре или касније употреби против човека, пре или касније злоупотреби. Црква то дубоко носи у своме искуству и високо је вредновала само оно знање које је праћено светошћу и које је њен плод. И ту нам, највише ту, Свети Сава може бити узор. Није ли он био врхунски интелектуалац свога времена? Није ли од Бога био дарован много-

бројним талентима – књижевним, учитељским, богословским, државничким и све је таленте на добар и свети начин искористио и умножио. А са друге стране, сетимо се само века који је за нама – како је човек 20. века искористио своје нагомилано, пре свега, технолошко знање? Светост је оно што је у светосавској просвети врхунски идеал и највеће знање. Јер шта вреди човеку и да цео свет задобије ако души својој науди. Знање и коришћење знања без светости су играчке у рукама зла и за Цркву су увек били у најмању руку проблематични, да не употребимо и неку тежу реч. Ако нам се чини да у свету има много зла и поред, исто тако, многог знања, то значи да је прошло време оне старе заблуде 18. и 19. века да човеку треба само омогућити школовање и да ће он самим тим постати добар. Генерације 20. века су горко искусиле на својој кожи ту заблуду када су нацисти уз звуке Вагнерове музике гушили у гасним коморама ниже расе од себе. Ово је искуство Цркве које упућујемо нашој просвети – зло неће само од себе нестати ма колику количину људског знања ми поседовали, против њега се свако од нас мора активно борити и то светошћу, јер само она, само сила Христова савлађује свако зло. Другим речима, просвета не сме да буде морално неутрална, већ треба да кроз стицање знања упућује на добро. У тој тежњи ће она у Цркви имати увек верног сарадника.

Честитајући свима вама, наша духовна децо, данашњи празник, а посебно нашој школској деци и њиховим учитељима школску Славу, желимо вам мир и благослов Божији.

Дано у епископској резиденцији Нашој, у Богом чуваном граду Крагујевцу, о Савиндану године спасења 2005, а једанаесте архијерејског служења Нашега Господу.

Горе поменути смирени

Јован
епископ шумадијски

Древни хришћански пост

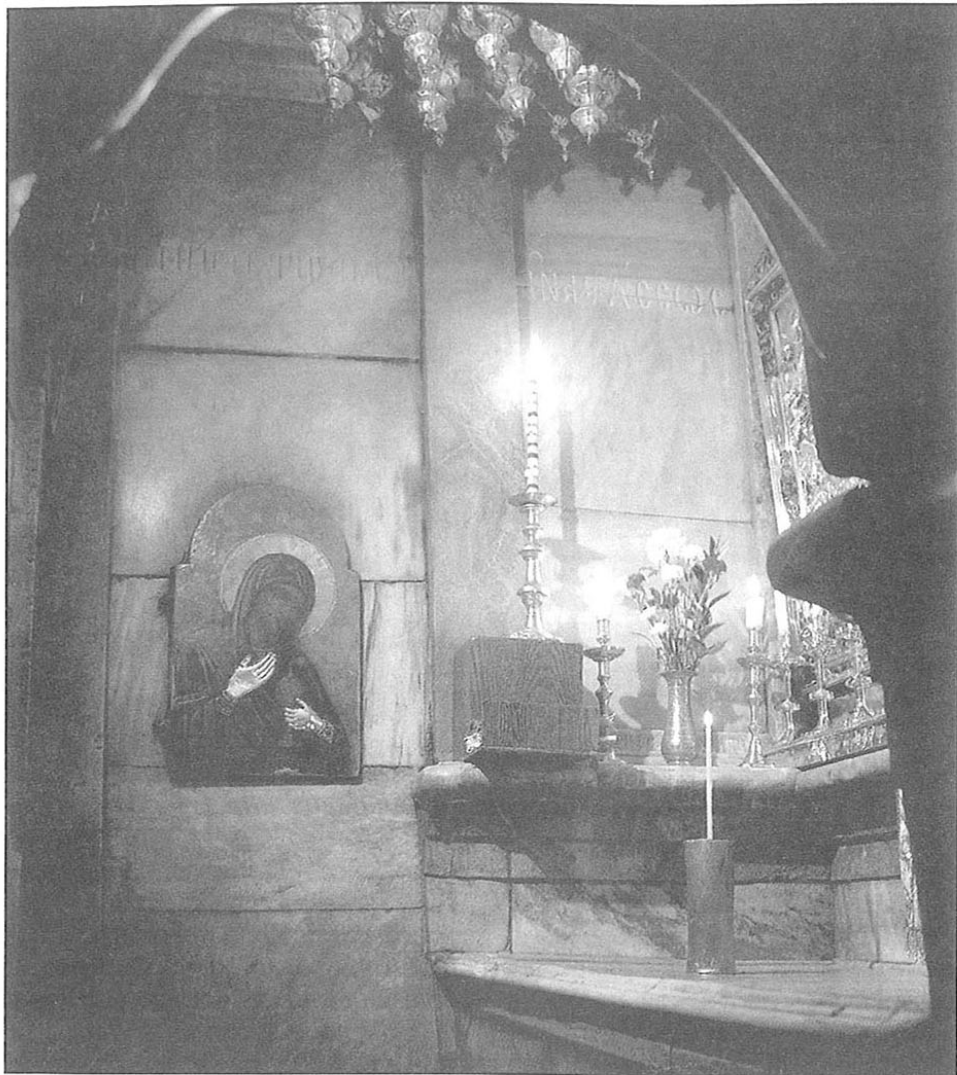
НИКО НЕ ОДРЕЂУЈЕ КОЛИКО ЋЕ СЕ УЧИНИТИ

Егеријин путопис (*Itenerarium Egerie*) спада међу најзначајније литургијске изворе јер, поред осталог, аутентично описује богослужење ране (крај четвртог или почетак петог века) Јерусалимске цркве. Преносимо део који говори о великопосним богослужењима и о томе како су хришћани Јерусалима постили пред Васкрсење

Наука је мање-више сагласна да је Егерија (у неким издањима Етерија) била мирјанка са Запада, чланица групе побожних и оданих жена која је одлучила да, следећи пример ранијих аристократских ходочашћа на Исток, посети, вероватно од 381. до 384. године, Цариград, Синајско брдо, Небо планину (где је по предању умро Мојсије), Харан, Едесу и Јерусалим. У другом делу *Пушхојиса*, у 26 глава описује богослужења којима је присуствовала у Јерусалиму.

У време њене посете Јерусалиму, богослужбена активност хришћана била је усредсређена у југозападном делу града, који она назива Сион. Тим именом она назива и богомољу подигнуту (између 336. и 348. године) на месту где су апостоли били окупљени када су примили Духа Светог. На Голготи је била богомоља коју Егерија назива *Анастасис* (Васкрсење) која је била северни део дугачког комплекса зграда непосредно поред главне улице града. То је заправо Христов гроб у коме је олтар. Затим се улазило у простор са многобројним стубовима одакле се видела величанствена црква коју Егерија назива *Мартиријум*. Ходочасница у том комплексу издваја и место *код Крста* и место *иза Крста* где се чувало дрво Часнога крста на коме је Исус Христос разапет и где су верници долазили на Велики петак да му се поклоне. Ове цркве биле су унутар зидова Јерусалима. Изван, храмови су се налазили у Витлејему и на Маслиновој гори. На месту где је Христос васкрсао Лазара у време Егеријине посете постојала је црква коју она назива *Лазаријум*.

Каленић део Егеријиног путописа доноси према књизи: Егерија, *Пушовања по Светлој земљи*, Рашка школа, Београд 2002, коју

Јерусалим, Свети и Живоносни Гроб

је протојереј ставрофор професор др Матеја Матејић приредио према енглеској верзији: John Wilkinson, *Egeria's, Travels to the Holy Land*, 1981, која нам се чини пријемчивија од издања Богословског факултета у Београду из 2003. године. У наредним бројевима листа биће објављени остали делови описа Васкрсног богослужења.

Затим долази ускршња сезона, а овако се држи. У нашем делу света траје четрдесет дана пре Васкрсења, а овде осам седмица. Има осам седмица јер нема поста

суботама и недељама (осим само једне, када се пости јер је тада предваскрсно бденије - али осим тога народ никада не пости ни у једну суботу у току године). Тако, дакле, осам седмица, мање осам недеља и седам субота - једна је субота када се пости - чине четрдесет и један дан поста.

Ево шта се ради свакога дана у току седмице. У недељу, када петао закукуроче, епископ чита јеванђеље о Христовом васкрсењу, као што чини сваке недеље у току целе године. Онда, пре сванућа, чине све што чине на редовне недеље у Анастасису и код

Крста. Ујутру се окупе (као што чине сваке недеље) у Великој цркви која се назива Мартиријум на Голготи иза Крста и чине све што се обично чини недељом. После отпуста у цркви они одлазе певајући у Анастасис, као што чине сваке недеље, и прође једанаест сати док све то обаве.

/Егерија на богослужењима у понедељак, уторак, и четвртак поста не уочава велику разлику у односу на ове дана током осталог дела године./

У ове дане пост је обавезан и за оглашене, изузев ако се поклапају са празником неког мученика, а то је разлог да се у три сата окупљају у Сиону. Чак, иако је празник неког мученика, они се у току поста окупљају у Сиону у три сата. Средом за време поста, дакле, они се окупљају, као и у току целе године, у три сата у Сиону, и обављају све што је уобичајено за тај сат, изузев што нема Евхаристије. Епископ и презвитери се старају да проповедају, да би осигурали да ће народ наставити да учи о Божијем закону. После отпуста народ певајући проводи епископа до Анастасиса, старајући се да крену тако да на време стигну за вечерње до Анастасиса и Крста, иако је за време поста то касније него у друго време током године.

Четвртак је сасвим исти као понедељак и уторак, а петак је као среда, јер опет иду у Сион у три сата и одатле певајући проводи епископа до Анастасиса. Међутим, петком за време њихове процесије од Сиона служи се бденије у Анастасису до ране зоре. Оно траје од вечерње до јутра следећег дана (субота) и обављају Евхаристију у Анастасису тако рано да би се отпуст дао пре сунчевог изласка. У току целе ноћи певају се псалми са рефренима или антифонима, или разна читања, и то траје до јутра. Тако је, јутарње богослужење, Евхаристија у Анастасису пре изласка сунца, чиме хоћу да кажем да је, у време када сунце почиње да излази, у Анастасису отпуст већ дат. Тако раде сваке недеље у току поста.

Службу у суботу служе тако рано, пре изласка сунца, зато да

би људи који се овде називају *хебдомадарис* (људи који одржавају седмицу) – посте у току целе седмице) могли да једу у недељу када се отпуст да у једанаест сати ујутру. А пошто је њихов обед недељом једини који ће имати, а не могу да једу до суботе ујутру, они примају свето причешће рано ујутру у суботу. Тако се богослужење у Анастасису суботом обавља пре изласка сунца због ових људи, тако да могу прекинути пост што брже. Али када ја кажем да је богослужење рано због њих, ја не мислим да кажем да су они једини који примају свето причешће. Когод жели може примити своје свето причешће у Анастасису у суботу.

Ово су њихови обичаји у току поста. Има оних који не једу ништа у току целе седмице између obroка после службе у недељу и онога који су имали после службе у суботу у Анастасису. То су они који "држе седмицу". А иако они једу у суботу ујутру, они не једу опет увече, већ само следећег дана, недељу, после отпуста у једанаест сати (или касније), а онда опет ништа све до идуће суботе, како сам већ описала. Људи који су овде познати као *apotactites* (буквално, одвојени; можда би се могао употребити термин отшелник; неки сматрају да је то још један назив за монахе) по правилу једу само један оброк дневно, не само за време поста, већ и у току целе године. Отшелници који не могу постити у току целе седмице на начин који сам описала, једу ручак пола седмице до четвртка, они који не могу овога да се придржавају једу двапут седмично, а који не могу ни овога да се придржавају, обедују сваке вечери. Нико не одређује колико ће се учинити, али свако чини онолико колико може; они који испуњавају цело правило не добијају похвалу, они који чине мање нису критиковани. Тако се тамо ради.

А ево шта једу у току сезоне поста. Не окусе ни мрвицу хлеба, нити уље, нити ишта што расте на дрвету; само воду и овсену кашу. Пост се одржава како сам већ описала.

У току поста служе бденије у Анастасису од вечерње у петак (када стигну са Сиона певајући псалме) до суботе ујутру када служе Евхаристију у Анастасису, и ово чине од друге до шесте седмице као што чине и у првој. Али у седмој седмици када, убрајајући и ову седмицу, само бденије које су служили у Анастасису, у петак седме седмице служи се у Сиону, иако се следи исти поредак кога су се држали у пређашњих шест седмица у Анастасису. У свакој од ових прилика псалми и антифони које певају су пригодни за место и дан. У зору у суботу ујутру епископ служи редовну Евхаристију за суботу ујутру. Онда, за отпуст, архиђакон објављује следеће: У један сат данас да будемо спремни за Лазаријум.

Тачно у један сат сви стижу код Лазаријума, што је Витанија, око две миље удаљена од града. На око пола миље пре него што стигнете из Јерусалима у Витанију, налази се црква поред пута. То је место где је Лазарева сестра Марија срела Господа. Сви монаси сусретну епископа када тамо стигне, а народ улази у цркву. Отпевају једну химну и један антифон, онда се чита из јеванђеља о Лазаревој сестри која је срела Господа. Затим, после молитве, свако прими благослов и певајући одлазе у Лазаријум.

Док они стигну, скупи се толико народа да испуне не само Лазаријум него и поља унаоколо. Певају химне и антифоне који су – као и сва читања – пригодни за дан и место. Онда, после отпуста, један презвитер објави Ускрс. Попне се на један подијум и чита одељак из јеванђеља које почиње: Када је Исус дошао у Витанију шест дана пре Пасхе. После овог читања и објаве Ускрса долази отпуст. Они то чине у овај дан јер јеванђеље описује шта се догодило у Витанији шест дана пре Пасхе, а то је и шест дана од ове суботе до четвртка оне ноћи у којој је Господ био ухапшен после Тајне вечере. Тако се онда сви враћају у Анастасис и обављају вечерње на уобичајен начин. ■

Свети Јован Златоусти

БОГ ЈЕ ЧОВЕКА У РУКЕ ПОСТУ ПРЕДАО

Изговорено на почетку Светог поста

Светао је данашњи празник, и ово сабрање много је значајније од обичних сабрања. А шта је узрок томе?

Ја бих рекао да је све то због поста, али не због оног који је почео већ због онога који ће тек почети.

Он нас је у овај дом (Цркву) очински прикупио, он је и оне, који се пре тога лењише, у матерински загрљај вратио. А када је он толику ревност пробудио у нама а тек га ишчекујемо, неће ли, кад наступи и почне, и већу богобојазан у нас унети? Јер становници неког места лењост остављају и вредни постају када какав моћан кнез треба ту да дође.

Али немојте се плашити када чујете да је пост страшни кнез. Јер није он нама страشان него демонима. Зато, ако видиш неког нечастивог, покажи му лице поста и одмах ће се скаменити, страх ће га надвладати и као везан у ланце усплахириће се, а посебно онда ако је са постом удружена и његова сестра молитва. Зато је и Христос рекао: *А овај се род не изјоним осим молитвом и поштом* (Мт 17, 21).

А ако пост прогања непријатеља нашег спасења и демонима је тако страشان онда и ми треба да га заволимо и пригрлимо, а не да га се бојимо. А ако треба нечег да се бојимо онда је то пијанчење и преједање а не пост, јер ово прво нам руке везује на леђа и предаје нас, као робове и заточенике, под власт страсти, као неком суровом заповеднику. Пост пак, ако нас и нађе савладане и оковане, од окова нас избавља и од мука ослобађа и правој слободи нас враћа. А кад он и против наших непријатеља војује и од ропства нас избавља и у слободу враћа, какав други доказ тражиш за његово пријатељство према људском роду? Доказ за његово пријатељство већ и у томе почива што он воли оно што је нама корисно.

Ако желиш да сазнаш како пост пружа људима и украс и велику сигурност и опрезност, тад замисли блажени и чудесни род монаха, који побегавши од светских метежа одоше на врхове планина у пустињачку тишину као у неко тихо пристаниште и пост за свог сапутника за цео живот примише. Зато их он и од обичних људи чини анђелима. И не само монахе, већ ако се нађе и у свету неко ко га љуби, он га уздиже у саму висину богомудрија. А и сами Мојсије и Илија, који су, међу старим пророцима, били као стубови, ако су се и по другим својим добродетељима прославили, ако су и велику слободу пред Богом имали, ипак кад год су намеравали да се Богу приближе колико је то могуће људима и да са њим разговарају, посту су прибегавали те су његовом руком били привођени к Богу. А и сам Бог, пошто беше саздао човека, одмах га је предао у руке посту, као чедољубивом оцу и изврсном учитељу,

који га упућује на спасење. Јер оне речи: *Једи слободно са свакоја грвеша у врши; Али с грвеша од знања добра и зла, с њега не једи* (Пост 2, 16-17) представљају вид (облик) поста.

Ако је у рају био потребан пост, колико мора бити потребнији ван раја? И ако је овакав мелем и пре задобијене ране био користан, колико ће он то бити по задобијању ране? И ако је и пре него што се борба похоте појавила ово оружје за нас било спасоносно, то сад после тога што је рат како од похоте тако и од демона наступио, дејство поста за избављење по нас ће бити и веће. Јер да је Адам онај глас послушао, не би морао да слуша и овај други: *Јер си њрах, и у њрах ћеш се враћати* (Пост 3, 19). Али он је заповест ону погазио и постао крив смрти, подвргао се бригама, болестима и жалостима, а и сам му живот тежи од смрти постаде, те никоше из њега трње и шипражје, мука и болести и разноврсне невоље.

Увиђаш ли како Бог негодује кад се пост занемари? Али сад схвати да се Он и радује кад се пост поштује.

Као што је за презрење поста ономе који га презире као казну смрт дао, тако је и од оних који га поштују смрт отклонио. Па да би ти моћ његову још боље предочио, такву му је силу доделио да је пост могао и после пресуде и после изласка на губилиште осуђенике и са пола пута вратити и живот му даровати. И ово је Он, не над двоје или троје или двадесет људи, но над целим народом, над оним чудним и великим Ниневијским градом, који је већ клецао па и главу к пропасти приклонио да намењени ударац одозго прими, учинио, кад га је као нека небеска сила из самих смртних чељусти истраго и к животу повратио. ■

Превели
Александар Павловић и
Александар Ђаковац

ЦРКВА У ПИТАЊИМА И ОДГОВОРИМА

СМИСАО ПОСТА

ПИТАЊЕ: Поштована редакцијо, приближавамо се великом посту. За православне је то посебно време, својеврсна школа вере, време великих духовних прегнућа, али и великих искушења. Она извиру из сусрета свих нас који постимо са онима који то не чине и који ће нас саветовати да постити није неопходно јер "од јела нема злих дела" и "грех не улази у уста него излази из њих". Важно је бити добар човек, не мислити зло, помагати људима, а храна је небитна. Таквим својим ставом ови људи директно обесмишљавају значај поста у духовном животу. Како их отрезнити од овакве заблуде?

В. М. из Аранђеловца

ОДГОВОР: У савременом друштву питања о значају и смислу поста изазивају много недоумица и несугласица. Због тога о посту данас није популарно говорити али је о посту данас потребно говорити. Прво што се помисли кад се каже пост јесте да је то период када се уздржавамо од мрсне хране и претераног пића. То јесте тачно али у том уздржавању садржана је много дубља и озбиљнија логика коју морамо да усвојимо. Речи које наводите - "не улази грех на уста него излази из њих" - узете су из Светог Писма (Мт. 15, 11) и истините су, али је смисао који им се додељује погрешан. Нису зло хлеб и храна којом се хранимо. Они су светиња и оно што обесмишљаје ту светињу је наш однос према њој, начин на који ми употребљавамо (злоупотребљавамо) хлеб и храну и све друге дарове љубави Божије. Да одмах на почетку будемо јасни: пост је неопходност на путу спасења. Свако ко другачије мисли у тешкој је заблуди као што и Ви примећујете. Његов значај је истакао сам Господ речима: "овај се род изгони само постом и молитвом" и "пазите да срца ваша не отежају преједањем и пијанством" (Лк.

21, 34). Зар неузддржање није капија страсти, Адамов пад, Исајева пропаст, погибија Израјљаца, обнажење Нојево, издајство гоморско, родоскрнављење Лотово, погубљење синова Илије свештеника, руководиоца сваке поганштине?

Насупрот томе, постећи, Мојсије је примио таблице, Данило се прославио, Јелисеј мртвог подигао, младићи огањ угасили и многи се свети прославили. Узгред да приметимо, пошћење или уздржавање од извесне врсте хране није искључиво хришћанска пракса. Оно је универзална појава која постоји у свим религијама, код свих народа, у свим временима, у разним облицима: као израз кајања и туге, као средство умилоствљивљања, чишћења и доласка до вишег степена духовног сазнања и узрастања и као припрема за извесне религијске обреде. Међутим, хришћански пост се не може поредити са овим: он се заснива на другим духовним принципима и идејама. На жалост, није мало ни хришћана (то су хришћани само по имену) за које се суштина поста исцрпљује у испуњавању (тако се мора, ваља се) једног броја забрањујућих правила и прописа: уздржавања од извесне хра-

не, игранки, ТВ-а, забава. Забрањено је нешто што је добро само по себи и као да Богу причињава задовољство да се ми излажемо мукама и болу.

Смисао поста? То је својеврсно путовање у дубине наше човечности (поготово је то Велики пост са својим богослужењем), на којем ми испитујемо стање своје душе, тј. духа. Чиме је заокупљена моја душа? Да ли у њој обитава оно што нас повезује и сједињује са небеским животом? Или можда, у њој ничег доброг није остало? Центар поста је у доживљавању истина воље Божије, проницање у онај животни склад, у поредак који је Бог установио још на почетку. Пост треба да помогне да се ослободимо неких основних духовних болести које формирају наш живот и онемогућавају нам да се истински окренемо Богу.

То налазимо и у нашој химнографији: "Чист је пост удаљење од греха, отуђење од страсти, љубав Богу, прилежност у молитви, сузе са умиљењем и старање за сиромаше." (Посни триод) Но може ли човек данашњице да прихвати ово? Многи не схватају своје стање, задовољни су собом и сматрају непотребним да било шта мењају код себе.

Може ли нам уздржавање помоћи у том смислу? Може ли људе пробудити из таквог духовног дремежа? Зависи ли молитвено расположење срца од каквоће и количине поједене хране? Постоји ли веза између хране и духовног стања човека, између хране и хришћанског етоса? Зар се срце налази у желудцу?

Пост је опит - експеримент који кроз умерену употребу једне врсте хране има за циљ да ојача наш духовни живот тако што откривање стварних потреба за храном успоставља равнотежу тела и духа код човека. Свети Тимотеј Александријски каже: "Смиривање тела је без сумње са циљем да оно не смета души у разматрању стања у коме се налази." Насупрот томе пресићен човек свагда живи као у некој опсени и самообмани у погледу своје душе. Постећи ми не презиремо тело и његове потребе него желимо да му вратимо његове основне функције: "да се преко њега изрази живот духа и да буде храм непроцењиве људске душе". Хришћански аскетизам је борба не против, него за тело.

Сликовито нам ово објашњава свети Марко Подвижник: "Ко засеје земљу не обрадивши је, тај упропашта семе те уместо пшенице жање трње. Тако и ми, ако будемо сејали семе молитве не ослабивши тело, уместо праведности, донећемо грех као род... Насупрот томе, ако неко обради земљу уз велики напор и трошак, но остави је незасејаном, густо ће је покрити коров. Тако, ако тело буде ослабело постом, а душа не буде обрађена молитвом, читањем, смирењем, онда ће пост постати родитељ многобројног корова, душевних страсти: високоумља, сујете, дрскости." Највећи "изум" монаха испосника јесте

Група светљих монаха, Ново Хойово, 1654.

откривање и потврђивање постојања тајанствених веза које постоје између хране и појединих покрета наше душе.

Ево шта каже свети Јован Лествичник водећи својеврсни дијалог са страшћу чревоугодија (стомакоугађања): "Реци нам о тиранине како улазиш у нас. Шта изазиваш у нама? Како излазиш из нас? Моја су врата природе саме хране. Узрок моје ненаситости јесте навика. Тражите да вам кажем имена мојих потомака? Првенац син ми је дух блуда. Други за њим је - окамењеност срца. Трећи је сан, та пучина нечистих помисли, са својим прљавим валовима. Дубина незнатих и неискazаних нечистота из мене произилази. Моје су кћери: леност, многоговорљивост, дрскост, расправљање, тврдоглавост, непослушност, неосетљивост, хвалисање, безобразност, наклоност према гиздању, на коју се надовезује нечиста молитва и тумарање мисли за којима иде очајање опасније од свега." Зар ово нису зла дела која настају од јела? Чини се да данас многи себе сматрају мудримз, уображавају да су паметнији од других и позвани да говоре о духовним стварима, а у ствари су безумнији од мале деце.

"Онај ко мази лава, често успева и да га припитоми. А ко угађа телу, чини само да оно још више подивља. Бори се против стомака и буди веома опрезан. Јер, чим се ти мало потрудиш, одмах ће и Господ притећи у помоћ." Стомаку угађати значи стомак претворити у божанство. Претерана брига о укусним и сладосним пролазним јелима гуши и убија у човеку глад и жеђ за непролазном сладолшћу општења са Богом. Отежа ли тело пијанством и преједањем и душа се оземљује и прилепљује за пролазно

губећи моћ и дар летења за вечним и непролазним. Господ је "једин свет" Који сваког од нас освећује и потстиче свако истинско добро у нама. Он се родио од Пресвете Деве, али Он треба да се роди и у срцу сваког од нас, да га изнутра озари и обасја својом вечном Истином и Светлошћу. Но како ће се он у нама родити и срца наша вечном истином обасјати ако је стомак постао божанство којем служимо и клањамо се дан и ноћ.

Но коначним циљем душевно-телесног поста Литургијска књижевност сматра ослобођење човекове љубави према Богу и ближњима од страсти. Хришћанска љубав је нарочита - она је жртвена. То је жеља човека да целовито, без остатка, учествује у радости и несрећи другог. Она не тражи себи робове; воли човека као образ Божији. Пост нас учи таквој љубави, учећи нас жртви; жртвујемо мало - мрсну храну - али велико почиње од малог. Пост је вежбање уздржавања, одрицања, жртве самоограничења - Солжењичин. Насупрот томе "егоиста пак захтева жртве од других - за себе, при чему себе поистовећује са својим телом" (архимандрит Рафаил Карелин). Он сва друга

бића посматра као средства за задовољење своје себичности. Због тога је за хришћанску љубав потребна непрестана борба против егоизма, као "чудовишта са неколико глава; за борбу са егоизмом - борба са страстима, као дивљим зверима; за борбу са страстима - потчињавање (постом) тела души, које се подигло на бунт као мрачна ноћна робинја - како је тело називао Григорије Богослов - против своје бесмртне царице". Наведимо само низ извода из Посног Триода, који илуструју и потврђују ова-

кав закључак. "Они који су просветили тело постом, душевно се напајају врлинама, а храна им постаје света љубав. Постећи од злобе они се наслађују љубављу према Богу. Који посте живе у миру и љубави са другима." Пост нас такође учи и васпитава за благословену употребу хране и целокупне творевине. У том смислу то је право решење за све опаснији еколошки проблем који притиска свет.

На крају, сетимо се речи једног савременог српског богослова: "Нема истинске обнове

људског бића, нема праве моралне, духовне, економске, душевне промене без поста. Нема важније дужности управо за модерног човека од његовог повратка посту." О циљу поста се, дакле, може кратко и уопштено рећи да је он средство за постизање безбедности и уједно светлост безбедности љубави према Богу и људима. То је средство без кога је хришћанство немисливо и које је освећено вековном праксом многих светих људи и жена. ■

Небојша Младеновић, ђакон

ВЕЛИКОПОСНА ХИМНОГРАФИЈА

УЖАСАВАМ СЕ, ПРЕБЛАГИ ГОСПОДЕ

Ужасавам се, преблаги Господе, помишљајући твоје стравно судишће и судни дан, и бојим се изобличен од моје савести, када будеш сео на твој престо и сјанеш истинама, тада се нико не може одрећи грехова, где истина облишава и бојазан овладава. Веома ће, дакле, зашумити тада оћан ђенски, а грешници ће пак шкрјућити. Зато ме помилуј пре краја и поштеди ме најправеднији судио.

Икос службе Месопусне недеље,
прва строфа некадашњег великог кондака Романа Слаткопојца

ДУШО МОЈА, УСТАНИ ШТО СПАВАШ

Душо моја, душо моја, устани што спаваш, крај се приближује, и улазићеш се; ирени се, дакле, да те поштеди Христос Бој, Који је свуда и све испуњава.

Кондак шесте песме Великог канона Андрије Критског,
понедељак прве недеље Светог поста, глас 6

СВЕТИЛА БОГОЗРАЧНА

Светила богозрачна, очевици Спасови, просветиће нас у твојој животи, да ходимо сада пошћено као по дану, светлости уздржања бежећи од ноћних стравних, и да, радујући се, уледамо светила стравна Христовога.

Бојоизабрана Ајосполска Дванаесторице, принесиће сада молбу Христу, да пошћено пошћено сви који у умилињу молиће чине и усрдно врлине творе, да бисмо тако досићили видећи славно Васкрсење Христа Боја, приносећи Му славу и хвалу.

Сједални треће песме Великог канона Андрије Критског,
четвртак пете недеље Светог поста, глас 8

ГОСПОД ПОСТИВШИ ЧЕТРДЕСЕТ ДАНА

Господ пошћивши четрдесет дана у пошћени, на крају оладни, показујући да је човек; душо, не устравим се, ако ти се приближи непријатељ, молићом и пошћом нећ буди одбачен од ноћу твојих.

Христос бејаше кушан, јаво кушаше, указујући камење од хлебова пошћану; на јору ја изведе да у шрену види сва царства свети. О душо, побој се замке, презни се, моли се боју свакога часа.

Девета песма Великог канона,
четвртак пете недеље Светог поста

ТРИ КРСТА ПОДИЖЕ ПИЛАТ НА ГОЛГОТИ

Три крста подиже Пилат на Голготи, два разбојницима и један Живошодавцу, Која видевиш Ад рече онима доле: О слушај моје и силе моје! Ко прикова твојаше у срце моје, дрвеним кољем изненада ме прободу и распрже ме унутрашњим боловима, ушроба ми се раздире, осећаје ми смућује мој дух, и присиљен сам избациши Адама, и све оне од Адама, који су ми дрвешом дани: јер их Дрво ојети уводи у рај.

Икос јутрења Крстопоклоне недеље
прва строфа некадашњег великог кондака Романа Слаткопојца ■

ЛИТУРГИЈА, САБОР У ЗЕМЉИ ЖИВИХ

У организацији црквене општине лазаревачке, 28. децембра 2004. године, у препуној сали Центра за културу у Лазаревцу, одржано је предавање Његовог преосвештенства умировљеног епископа захумско-херцеговачког Атанасија (Јевтића). Редакција Каленића је, са благословом владике Атанасија, за своје читаоце припремила нешто скраћену и неауторизовану верзију предавања

Питали су ме оци за тему, ја сам рекао: Децо, можемо као владика Николај. Наиме, владика Николај је ишао за српску ствар по Енглеској, говорио како нико није говорио, на теме које су му давали. Једном су рекли: "Можете ли да говорите а да не знате која ће бити тема?" Он је рекао: "Могу." "Биће вам тема написана на столу." И кад је пришао столу, требало је да почне, подигне папир, ништа, другу страну ништа. Каже: "Ништа овде, ништа онде, од ништа је Бог створио свет!" И онда је кренуо да говори. Ја нећу тако, него сам предложио тему која је срж наше вере, а то је: Литургија, сабор у земљи живих. Претпостављам да је први део тог наслова јасан. Други је двострук по смислу. Само у земљи живих људи одржава се света Литургија, али одржава се и да бисмо доспели у земљу живих, у Царство Небеско. Зато је Литургија на земљи не само почетак него и предокушај Царства Небеског.

Литургија је вечера Господња, коју започињемо овде, а настављамо у вечности. У Јеванђељу је описано да је Царство Небеско вечера богатог домаћина, који приреди теле угојено и позва званице, једни се изговараху да имају посла, други такође, а они који дођоше не попунише сто и трпезу, него посла домаћин слуге да изађу на улице и на раскршћа и да позову остале, да се напуни дом. То је јеванђелска, Христова прича, која одсликава стварност Царства небеског. Сви људи су створени да учествују у богатој вечери богатог домаћина, Царству Небеском. Бог је створио свет и човека, као

најмилије своје створење и род људски, као свој најмилији род, милији од анђела и од свих других створења, да би учествовао у богатој трпези, богатог домаћина. Сећате се оне побожне жене, Хананејке. Хананеји, то су староседеоци Ханана, тј. данашње Палестине или Израиља, и неки од њих нису примили веру јеврејског народа којем се Бог открио. Она је чула за Господа, дошла и молила да помогне њеној болесној кћери. Господ је одбија: "Не треба дати хлеб, него само деци која су за софром домаћиновом." А она каже: "Господе, дај ми, имам невољу..." Господ је показао још грубљи став: "Не треба псима дати", јер су Јевреји сматрали остале народе псима. Он је намерно ударао у то пред Фарисејима, који су слушали, да им покаже колико немају осећаја да

су сви људи деца Божија. А она је, мученица, рекла: "Да Господе, али кад за трпезом једу домаћи мрвице што падају пси купе." И тада је Господ рекао: "О жено, велика је вера твоја. Нека ти буде по вери твојој." И она је добила оно што је молила и постала је учесница Царства Небеског. Зато је Литургија отворени сто, трпеза, вечера Господња, у коју смо сви позвани. Али постоје предуслови за учешће у Литургији. И опет је Господ дао пример свадбе. Када домаћин жени сина, па позове званице на свадбу, ред је да дођу у некој пристојној одећи. То наш народ зна и кад иде на славу, свадбу, а поготово у цркву, обуче оно најлепше што има. Када је ушао домаћин видео је да неки нису обучени пристојно и рекао је: "Изабаците их." Позвани су, почаствовани су, ред је био да дођу са оделом. То одело је наша предспрема, то је вера, то је свето Крштење, све остале Тајне које су предуслов за учешће у светој Литургији, у Причешћу. Али, одмах да кажем да Литургија није само Причешће. Мисле још понеки, тако и говоре, да је да одем да се причестим. Али изоловано Причешће није пуна Литургија, јесте Тело и Крв Христова, али Литургија није само причешћивање Телом и Крвљу Христовом, тј. принетим хлебом и вином, на које је призван и сишао Дух Свети и претворио их невидљиво у стварно Тело и Крв Христову, којима се ми причешћујемо и који ће бити храна вечног живота, храна Царства Небеског. Литургија је, пре свега, сабор, зато сам и дао тему Литургија, сабор у земљи живих.

Ступањем у Цркву крштењем ми се прикључујемо, придружимо, учлањујемо у сабор који се зове Црква. То није учлањење у партије и у странке. Није Црква странка, јер су странке партије, дакле нешто парцијално, делимично. Свеједно које: леве, десне, средње, напредне, назадне, све су парцијалне. Реч партија значи једна страна, а не целина. У породици нема странака. Данас, нажалост, стварају удружења жена и показују да су изгубили осећај целине. Код нас у Требињу, ови са запада трују народ говорећи како су жене угрожене у породици, па сад имају и угрожене деца, деси се да учини муж жени неправду или детету... али такве случајеве не треба подводити под опште стање. Они хоће да разарају српски народ, да српска заједница, породица, задруга буду разорени, па стварају покрет жена у Требињу. Кад постоји удружење жена, зашто не и удружење отаца, удружење деце, удружење синоваца, удружење стричева... све то дели, цепа и раздваја. Особина савременог човека је да што год је више масовности, глобализације, све више смо индивидуализовани и исцепкани. Рећи ћу пример, који сам говорио у Аустралији српској омладини: кад видите у једној сали где сви играју, нико ни с ким не игра, свако игра са собом, бави се својим телом у неком ритму, ишчашеном, откаченом, и једни другима не требају. Наша игра је коло, заједништво. Не само који играју, него и они који посматрају учествују у томе. Православље ствара заједништво, али тиме не мање изграђује праве личности.

Један млади Рус, врло талентован, Вадим Михайлович Борисов, објавио је заједно са Солжењицином, Шафаревичем, Тростниковим... зборник чланака који се зове *Исход либа*. Он је пре тога добио државну стипендију на универзитету, књижевност је студирао, и радио је тему: Русија у 16. веку и њена књижевност, то је велико доба процвата Русије, и дошао је до закључка, проучавајући руску историју да су руско

друштво и руски народ нешто друго него Запад. Запад култивирше заједницу као, како кажу Енгелзи социјети или социјете, социјетас, на латинском, дакле као једно друштво. Насупрот њему или паралелно са њим је индивидуа, и сав проблем западног човечанства до данас је проблем односа индивидуе и друштва. Индивидуа се штити од друштва, брани своја права и самим тим се супротставља друштву. Друштво гледа да је потчини, гази индивидуална права и тај сукоб је латентан. Лажност тога друштва се огледа у томе што нема општења, нема заједништва. Борисов је написао да је руска заједница, руски православни народ, заједница и личност. Православље негује, одгаја, култивирше личност, али личност се не може однеговати у супротстављању другима. Бог може да да једно дете, може да да више, али то и од нас често зависи. Тешко је, браћо и сестре, да се одгаји једно дете и да буде уравнотежено. Зашто? Зато што је само и или му много пажње покажу или и оно почиње са захтевима. У мојој породици десеторо је мајка родила. Шест нас је живих. То је било заједништво, тако да никаквог комплекса нисмо имали. Нисмо ни имали времена да се искомплексирамо. Постоје послови, потребе, да се чува стока... Али је главно било заједништво. Један као ни један, каже народ. Наша Црква је заједница, сабор личности. Људи нису потрти, нису стока, како то са презиrom говоре западни индивидуалисти, не знајући да је у нашем народу далеко више изграђено осећање личног достојанства. Народ каже: "Он је личан човек, осећа своје достојанство." Они би хтели да нас претворе у масу коју може један CNN да заведе и да верујемо ономе што они кажу. Када се деси на улици нека гужва, просечан Американац трчи да види шта каже телевизија. Он не верује својим очима. Зато што су постали несамостални, неизграђени. Они хоће од нас да направе људе дебилне, да нас кломирају, да будемо слични њима. Срби су народ, и не само Срби,

већ сви православни народи, са изграђеним осећањем личности, али и заједништва. И да не дужим, у Литургији се изграђују личност и заједништво. Било је некада, рецимо, неких богомољаца, па се издвајају, не знам, због поста... Не вреди пост ако се издвајаш од других. То не значи да не треба постити. Сачувај Боже. Али не значи да ти држиш пост, који је постао важнији него заједништво са другима. Кажу, седам дана. Нема децо седам дана. Има пет дана поста. Суботом и недељом се не пости. Јер се једе уље, осим Велике Суботе. И немојте да вас неко завашава и да вас замајава, јер је у канонима само Велика Субота без уља. Али, да не говорим сад о посту.

Заједништво у Литургији је заједништво Царства Небеског. Кад би нас Бог преместио овакве какви смо у Царство Небеско, хајде улазите, за многе би то био мали пакао, јер носимо у себи пакао. Зашто овај отац или овај владица испред мене, зашто ја нисам тамо... Према томе, човек носи у себи то што ће тамо имати. Нити ће му Бог наметнути, нити одузети. Јер то се изграђује на Литургији. Заправо, у целом хришћанском животу, подвигу служења Богу и људима и служења себи и свом спасењу, изграђује се то заједништво. Каже један светогорац, дугогодишњи игуман, школован, искусан, има братство: "Знате шта је најтеже у манастиру? Заједнички живот." Каже један школовани теолог, мој пријатељ из Атине, породичан човек: "Знате шта је најтеже у браку? Заједнички живот." Видите како се поклапа православно искуство. Бог нас је дао на овом свету да би се научили да живимо заједно. Сва вечност ће бити сабор где ће сви видети све и живети са свима и радовати се свима. То се стиче искуством овде. Врхунац тог искуства, доживљај, окушај је Литургија.

На западу мисле да је ствар хришћана да чине добра дела, да подижу болнице... све је то добро, али то ипак није главни посао Цркве. То иде узгред. Главни посао Цркве је припремање и уво-

ћење људи у Царство Небеско. "Иштите најпре Царство Божије! Остало ће вам се придодати." Каже Господ. Добротворни послови су потребни, али то није искључиво делатност Цркве. То је општа људска делатност.

Литургија нас припрема да можемо у вечности живети заједно, здружени једни са другима. Ништа лепше од једне заједничке Литургије. Један пример ћу вам сад навести. На светог Јанићија, 15. децембра, били смо у Девичу. Кажу да никад није било толико народа ни у миру, бар пет стотина је било у спаљеном и порушеном Девичу. Само је један конак обновљен, црква стоји али је сва унутра изгорела, чађава, било нас је пет владика и мноштво народа. Такве Литургије, ја који сам од 1960. године калуђер и свештеник, значи четрдесетпет година, нисам доживео. Ту је стварно Царство Небеско било. То се осећало у ваздуху, у плућима, у свакоме од људи. Хвала Богу, скоро сви смо пришли Светој Чаши и причестили се. Немојте то мерити, како бих рекао, на кантар или на сантиметар, некад треба и с вером приступити, јер ако будемо гледали да увек будемо достојни никад нећемо бити достојни, каже Свети Златоусти. Али, не можемо ни приступати као супи, као било чему, поготово ако се нисмо припремили ни телесно ни духовно. Дакле, потребан је пост, потребна је молитва, исповедање, потребне су све те припреме, али ништа се не може упоредити са даром Божије Литургије, која врхуни у оном моменту кад кажемо: "Твоје од Твојих Теби приносимо за све и ради свих." Његове дарове које нам Он даје, а Он нам даје све: кишу, сунце, ветар, хлеб, воду, здравље... ми му приносимо, да би кроз тај благослов нама дошла Његова благодат, и да би се причешћивали вечним животом. Зато је Литургија сабор у земљи живих. Шиптарима на Косову сметају, запамтите ово, толике цркве и манастири, па су платили једног енглеског историчара, неког Ноел Малколма, да напише историју Косова, да покаже како Косово није било центар српске

Цркве и државе. Ми смо му одговорили да на пречнику од 120 км, од Митровице до Качаника и попреко од Пећи до Подујева, има око 1300, 1400 цркава и манастира, више пута рушених и обнављаних. Шиптари су покушали да за ових 150 порушених цркава кажу како су све саграђене за време Милошевића, а ни десет их није сада саграђено. А бар је десет пута више саграђено њихових цамија. Међутим, они руше јер знају да је то не само географска тапија српског народа, да је то српска земља, него да је то идентитет српског народа. Ми у Литургији кажемо ко смо и шта смо. И они који дођу, они су задивљени. И владика ваш зна да ко из иностранства дође у нашу Литургију или ће му се смучити што је дуга и можда досадна, или ће бити одушевљен. Неутралан обично нико не остаје. Зато што наша Литургија даје предукус Царства Небеског. Она нас спрема да будемо у земљи живих, а та земља живих је Христос. Бог је сав свет створио да буде заједница Сина Његовог јединородног, милог, љубљеног и ми у Њему усиновљени као деца Његова, браћа Христова. И то је Тајна наше вере. Бог је постао човек и остао Бог да би нас учинио Боговима, а да останемо људи вечно.

Литургија је наш идентитет. Све је друго недовољно, да не кажем споредно, али од крштења па надаље ми се учлањујемо у заједницу Тела и Крви Христове, у заједницу Христове браће, у заједницу Царства Небеског, које исповедамо у Символу Вере: Верујем у Једнога Бога Оца, верујем у Сина, који се родио, страдао, Васкрсао, и тако даље, верујем у

Духа Светога, значи Света Тројица, то је првих осам чланова. У деветом члану ми настављамо са истим глаголом: верујем у једну свету, саборну и апостолску Цркву. Немојте никада да заборавите да ми верујемо у Цркву. А Црква није овај овде млади владика, до јуче студенички игуман, и ја, Атанасије, сада са сломљеним вратом. Црква је сва Света Тројица, сво Небо, анђели, људи, све генерације, не само које су прошле и прешле у онај свет, него и будуће. Бог је и те будуће генерације већ видео, као што каже Јерусалиму: "Видим те на длану моме и назначио сам те да вечно постојиш." Све то представља Цркву, зато се није завршила историја, није крај, и за православне нема катастрофе. Сетите се средњовековне Србије, сетите се Византије, никад није био крај и пропаст. Многи код нас, на жалост, преносе да је све пропало, да је све изгубљено - ништа није пропало и ништа није изгубљено! Како пљују овај српски народ разне Наташе, Соње и још које-какви, наводне невладине организације и којекакве слуге најјефтиније. Наравно, они су добро плаћени за то и желе да српски народ понизе.

Мени су док сам био епископ, сад сам у пензији јер сам инвалид, долазили из Америке, из Вашингтона, да наводно лече српски народ од фрустрираности. Они хоће да ми будемо фрустрирани. Значи: рањени, озлојеђени, неспособни, незрели. Идите ви и лечите онога ко вас је послао. Они су ипак дошли и окупили тамо тридесетак Срба, био је неки учитељ, нека жена психолог, и не знам ко све, па се окупили у једну салу, хватали се за руке и врискали као да се релаксирају. Али, то што они имају, те сеансе и Бог зна шта све, ништа са тим неће постићи. Као што се не постиже много ни са психијатрима, ни са психолозима, само је све више компликовања. Нисам против ни психијатара, ни психолога, али је предимензионирање тога погрешно. Исто као што мисле да је лекар свемоћан. Мени је било жао кад сам чуо да туже неке ле-

каре што су направили грешку. Треба бити пре свега реалан. Кад погледате људски организам, ко је тај ко ће скрпити раскинуто? Верујемо ли ми у Бога? Чекајте људи, шта ће бити живот ако га продужите пет, десет, па и петнаест година? Грабимо се за земљу као за житко блато, па нам пролази кроз прсте, јер немамо веру да нас је Бог послао у овај свет да идемо к Њему. Хвала му ако живимо дуже, али хвала му и ако нас узме раније.

Да се вратимо Литургији. Литургија је сабор у земљи живих. Само у земљама где живе живи људи, а не живи ходећи мртваци. Наш патријарх често говори да ако си нечовек, онда ти је цаба што живиш, мртав си још док си жив. Живи људи у живој земљи, код живог Бога. Литургија је скуп, сабор, сабрање у земљи живих. Али још више од тога, Литургија је почетак, предокушај, предујам, доручак, или боље рећи ручак пред велику вечеру незападног дана, јер неће бити залазак дана у Царству Небеском. Тамо ћемо се окупити на вечну Литургију, у којој ће Христос бити наша земља живих. Њега Бог има у наручју, као што вели Јеванђелист Јован: "Јединородни Син, који је у наручју Очевог, Он откри Бога живог и истинитог." Ми смо у Његовом наручју као што је Он у наручју Богородице. Ми смо сви назначени да будемо уечној Земљи живих. Зато наши преминули нису мртви. Говоре неуке, незнавене а можда и злонамерне главе, да је српски народ, народ култа мртвих. Ја тврдим, и не само ја, да народ српски није народ култа мртвих, него култа живих. Ми верујемо да су наши преминули или погинули живи. Зато их помињемо и парастос служимо, зато идемо на гробље, а не што верујемо да су мртви. У несрећној Америци кад човек умре зграбе га и однесу га и врате га улепшаног, да не би доживели трагедију, несрећу раздвајања. То јесте несрећа, смрт није срећа. Али смрт не укида све, постоји Бог, јачи од смрти. Али они не желе да човек доживи смрт, заваравaju се, неће да се сучеле са том реалношћу.

Па шта, Боже мој, смртни смо људи, али има Бога живог. Као што је Јов у највећем страдању говорио: "Жив је Бог и стаће над овим прахом, ја исти видећу га овим мојим очима, које црви сада разједају, и гној из њих тече." Имао је лепру, губу. "Ја ћу Га видети." То је то.

Наш народ је то увек знао. Ни смо ми доживели само ово Косово. Колико смо Косова доживели, и опет смо се дигли и васкрсавали. Није то митоманија, као што каже несрећни Ђосић, зато што не верује ни у шта. Био је комуњара и говори да би када би се поново родио опет био комуниста. А за време комуниста је највеће зло урађено на Косову. Нека иде с милим Богом, није ми он мерило. Народ је веровао да на Косову није све пропало и зато је могао да васкрсава. Ми смо тридесет устанака од Косова до 1912. године дизали и дићи ћемо их сутра опет. Варају се ако мисле да ћемо пустити да то тако прође. Кад буде прва прилика поново ћемо се ослобађати. Зато што смо жив народ. Никад није ништа изгубљено, никад не реци никад, што кажу деца. Кажу: "Нада умире последња." Не умире нада никада. Зато живимо вером, љубављу и надом. Бог над нама, Бог међу нама, и зато смо опстали и опстаћемо, али наш идентитет је, понављам, наша Литургија. Кад се наш народ окупља, дођите да видите у Бијело Поље код Пећи, он се прво окупља око цркве, макар она била спаљена. У Осојанима, прво су цркву обновили, то је у Метохији. У Сити, сада, код Пећи, обнављају цркву. Зато што је то душа душе наше. И што је ту, где ћемо се окупљати, где ћемо стицати снаге од Бога, где ћемо се препорађати, регенерисати стварно. Они наше цркве руше зато што тиме мисле да нас поруше. Ништа, обнављаћемо поново. Рекао је ту, својевремено, Вук Драпковић, да никад нису наше манастире и цркве рушили. Он не зна, владику, колико је пута твоја Студеница и колико пута Жича рушена. Једино Дечани, за изузетак, нису.

Владика Николај је говорио: "Кад народ страда страдају и све-

тиње, кад се народ обнавља обнављају се и светиње." Треба добро знати нашу историју, али пре свега наш православни карактер. Литургија изграђује карактер. Изграђује личност и заједништво. И све то, да завршим, све је то, браћо и господо, по слици Свете Тројице. Света Тројица је вечна заједница једнога, јединственога Бога, у јединству бића Божанства, суштине живота, љубави, а у исто време и вечна заједница Свете Тројице: Оца, Сина и Духа Светог. То је наша вера. По слици Свете Тројице смо ми створени. Сваки од нас има у себи потенцијално оно што каже један православни Рус: "Сваки православни држи у себи сабор са свима светима." Отуда саборност. Зато је врло важно бити на Литургији, учествовати, позивати своје, што кажу у псалмима: Ходите да се поклонимо, ходите да служимо Господу.

Човек је после пада, изгубивши благодат, додуше, не сасвим, деконцентрисано и декомпозирано биће, зато вуку на све стране у њему разна чула, разна осећања, разне силе. Постоје велике силе у човеку. Велике потенцијале Бог је заложиио у човеку. Човек може много да уради, на жалост, и у злу. Да вам кажем из искуства светитеља а и мог малог, Бог је потенцијално створио човека већим и од анђела и од ђавола. Мали је и ситан ђаво кад хоће да се одмери са човеком, да се наметне човеку за Бога. Благо ономе ко брзо схвати да је ђаво, у ствари, једна беда, која се бечи, видела жаба да се коњи кују. Тако и он: "Бићете као Богови." Адам је пробао да буде Бог и видео је своју голотињу. А ђаво је видео своју самоћу и зато је тако агресиван. Зло је агресивно јер жели да себи привуче, да за себе веже. Свако зло је агресивно, свака сила је агресивна. Наш Бог није сила. Ма јесте Бог моћан и свемоћан и Сведржитељ али је Бог слободе, Бог љубави. Зато неће никога на силу. Он хоће из љубави да има синове и да буде у заједништву љубави. То тако дивно показује Достојевски кад Иван Карамазов чита ону причу о ве-

ликом инквизитору, како суде Христу и оптужују Га. Између осталог каже инквизитор: "Ти не знаш човека, ми га боље знамо." Исте су претензије ових данашњих. Они знају шта је човек, они знају шта је дете. Овај је несрећни Гаша хтео да нашу децу раздетињи, хвала Богу што је отишао. Не треба детету много мудровати, не треба ни скривати, али треба га едуковати. Шта то значи, господо, едуковати? Био сам васпитач од 1972. до 1992. године, дакле, двадесет година. Био сам и вероучитељ и професор на универзитету. Претензије васпитача или наставника су претензије често демонске. Не можете ви ни свом сопственом детету много шта наметнути. Велики труд треба уложити у дете али опет остаје тајна његове личности. Родитељ или учитељ или васпитач може да жали ако га дете не слуша, али и Бог је зажалио кад је Адам окренуо леђа. Хоће да иде другим путем: "Иди синко али знам шта те чека на том путу - умрећеш!" Па ипак Бог није ни тада напустио човека, послао је Сина свога. Дакле, наша је вера најчовечнија, зато што изграђује пуног, слободног човека љубави, личност у зајед-

ништву, а то је најтежи посао. Најтеже је бити човек. То наш патријарх стално наглашава. Најтеже је бити православни хришћанин. Све остало је лакше. Верујте ми. Зато што је спојено са одговорношћу, са самозалагањем, са самоучешћем, са свим оним што човека чини човеком. Наша Литургија то негује.

Литургија је, дакле, сабор у земљи живих. Ми се у храму окупљамо, хвала Богу, на велике празнике, недељом, на славама, на свадбама, на сахранама, на крштењима, на свему другоме, али ништа не може заменити Литургију као Царство Небеско на земљи, као учешће наше у заједништву са Христом - Сином Божијим, који је постао један од нас, да све нас учини децом Божијом и браћом својом. Ето, то је укратко оно што сам хтео да вам кажем на тему Литургија, сабор у земљи живих, и на земљи и на небу, које ће бити вечна земља живих. И на нама је да то практикујемо, да задобијамо, да стичемо. Отац Јустин је говорио - уздахом, жељом, сузом, молитвом, напором. Не може уместо детета да прохода неко други, не може да плива, да трчи, не може да једе ако оно само не буде радило. И ту је Бог апсолутно

праведан. Нико уместо нас не може да обави то што је свакоме човеку дато. Бити хришћанин је велики напор и велика одговорност, али и велика част. Посебно, понављам, православни хришћанин, црквени хришћанин. Кажу: "Па ја сам добар човек и чиним добро." Да је то било довољно не би требао Бог да дође. Било је и има добрих људи, али не спасава добро само за себе. Као што не спасавају права човека, демократија, о којој трубе Американци и Европљани свуда по свету. То су фикције ако нема гаранта тих права. Нема правде ако нема Бога правде, нема живота ако нема Бога Живога, нема љубави ако нема љубећих. То су пароле. Нажалост, човеку је доступно да све претвори у пароле, у изјаве.

Не заборавимо да је овај свет, и поред свих зала у њему, ипак Дом Божији у коме има домаћина. То је наше литургијско осећање. И да се старамо да тако живимо и да овде предокушамо живот вечни. Да овде у себи и око себе усађујемо, негујемо, гајимо, нарочито у деци око нас, расположење Царства Небескога. Литургија је тај простор живих, који нас изграђује за грађане вечнога сабора у земљи живих. ■

ИСТОК И ЗАПАД У ИСТОРИЈИ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ СРПСКЕ

- НАСТАВАК -

*Црквена политика Србије од
XIII-XV века*

Како је раскол од 16. јула 1054. године дуго времена схватан као партикуларна епизода у односима два велика центра, без већих импликација по литургички живот Цркве, то ни ова смутња у области црквене јурисдикције није стварала веће проблеме у областима где су се Рим и Цариград сусретали. Од овога није одступала ни Црква у Србији. До кључног заокрета у дилеми Рим или Цариград доћи ће у време великог жупана Немање (1163-1196) и његових наследника. Тада се дефинитивно променило и схватање по којем је Србија у политичком смислу окренута Византији, а у црквеном Риму. На промену курса у црвеној политици утицаће пре свега јачање и осамостаљивање српске средњовековне државе, као и коначана диференцијација дијалектике Истока и Запада, која је уследила после 13. априла 1204. године, падом Цариграда.

Велики жупан Немања се током своје владавине трудио да одржи добре односе са папом. Његово житије које је написао Стефан Првовенчани (1196-1227) пружа податке које осликавају односе Немање према Риму. У славу богатих поклона црквама Истока и Запада, Немања не прави разлику. Његов најстарији син Вукан, господар Зете припада јурисдикцији римског патријархата. Приликом освајања Бара, Немања је водио преговоре са папом Климентом III (1187-1191) да се барском јерарху врати јурисдикција над српским земљама, али га је папа у свом писму 1189. године¹ упутио на дубровачког митрополита. Ово је била велика грешка Рима, јер владар, какав је био Немања није могао да допусти да му се у унутрашње по-

словне мешају непокорни Дубровчани. Сам папа Климент је вероватно био лоше обавештен о црквеној "клими" која је владала у Србији с краја XII века. Све док је Рашка била део Дукље, јурисдикција барског архиепископа је могла да обухвати и онај део Цркве који је гравитирао ка Цариграду. Оног тренутка када је Рашка преузела хегемонију у српским крајевима, тада је, као што је већ поменуто, почела да опада моћ Бара, а да расте углед Раса, тачније његовог епископа. С тим у вези, апострофирање дубровачког епископа дало је супротне резултате. Немањин наследник Стефан је током своје дуге владавине показао велики дар у вођењу борби како на бојном, тако и на духовном пољу. Истанчаног смисла за политику, наслеђеног од оца, Стефан је мењао савезнике у односу на политичку ситуацију у региону. Тако је растући углед папства, нарочито за време понтификата Инокентија III (1198-1216) давао Стефану подстрек да се повеже са Римом. Папа Инокентије је ситуацију у Рашкој схватао много боље него његов претходник, тако да је Јовану, архиепископу барском доделио палиј - знак достојанства. У преписци са папом Стефан није пропустио да папу назове својим духовним родитељем и да да наведе како намерава да иде стопама свог оца Немање, те да ће наставити са поштовањем прописа Римске цркве.² У ово доба, дакле у предвечерје пада Цариграда, крећу и први преговори о добијању краљевске круне из Рима. Међутим, више догађаја је утицало да се Стефанова замисао не оствари - крсташи у свом четвртог походу освајају Цариград, а он сам бива приморан да напусти земљу током смутњи које су настале после Немањине смрти. Брат Вукан који је са

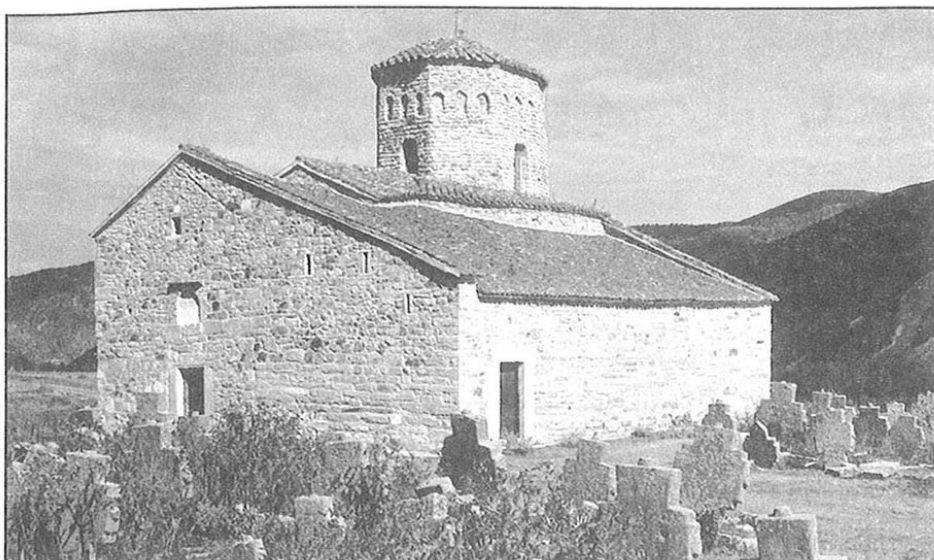
угарским краљем Емериком ковао заверу против Стефана је изјавио своју лојалност папи и покушавао да загосподари Рашком, али се после краћег времена, уз помоћ Бугара, Стефан враћа у Србију. Недуго потом, у Србију долази и светогорски архимандрит Сава, најмлађи Немањин син.

Питање које већ дуже време заокупља историчаре Цркве у Србији, јесте став светогорског монаха и члана владајуће династије по питању веза које је његов старији брат, велики жупан, имао са папством. Ова недоумица долази пре свега од духа анахронизма, где се XIII век сагледава из перспективе потоњих доба с једне стране, и под утицајем секуларизованог односа према Цркви са друге. Бићу довољно смео да нагласим да је сагледавање црквених прилика у Србији у ери опште обесцрквовљености, или крајње профанисане црквености, главна препрека сагледавању истине развоја црквене историје у Србији. Свима онима који виде антагонизам између Саве и Стефана по питању сарадње са патријархом Рима бих поставио следеће питање - у чему је толики значај Саве по биће наше Цркве, да му ми дајемо апостолски префикс и зашто код нас све почиње од Светог Саве и све садашње и будуће бива мерено његовом мером? Да ли прослављање Светог Саве представља део глорификације националног бића, чија је неумереност већ пословична карактеристика Срба? Оно по чему је Свети Сава јединствен јесте његова аутентично и до онтолошких димензија искрено сведочење Христа распетог и васкрслог. Можда ће звучати прејако, али Свети Сава је као нико пре њега имао снаге да отелотвори дар слободе и љубави и да свим својим бићем прихвати изазов

Господњег позива, да крене за Њим, пројављујући при том и најситнији део јеванђелске науке и хришћанске етике која из овог произилази. С тим у вези, однос према хришћанској браћи са Запада је за Светог Саву био мерен димензијама есхатолошке стварности, Христове максиме "ut unum sint", што представља категорички императив у анализи његовог приступа како према хришћанима источног, тако и према хришћанима западног дела хришћанске икумене. Осим овог, ваљало би нагласити да се секуларизацијом Савиног богословља и свођењем истог на категорије политичког деловања у потпуности запоставља чињеница да је он (Сава) био пре свега свештеник, архијереј и да се, сходно томе, придржавао принципа антиномичности државе и Цркве и поред идеологије симфоније коју је Србија, као усталом и остатак византијског комонвелта, а и шире, прихватио и уградио у постамент сопствене владарске идеологије.³ Овакав приступ би могао у потпуности да објасни односе и кретања на релацији Црква-држава у време Стефана Првовенчаног и Светог Саве.

Стефан Првовенчани је водио опортунистичку политику изналазећи, при том, идеалне одговоре на државничка питања која су му долазила у сусрет. Са друге стране, Сава се, заузимајући аутентичан хришћански и православно став према потезима и потребама државе, својим сведочењем вере придржавао антиномичности ових двеју божанских установа, а то је имало директних последица на положај оних хришћана који су свој центар имали у Риму. Ни Стефан Првовенчани, нити Сава "нису диралли у права барске архиепископије, нити су ометали верски живот католичке (тада већ - прим. аут.) мањине у Србији, али су се трудили да целу територију српске државе обухвате православном Црквом и њеним установама, епархијама, манастирима и црквама."⁴

Користећи констелацију актуелних политичких прилика, насталих после пада Цариграда и

Пейрова црква код Новог Пазара

настајања нових држава на територији некадашњег византијског царства, велики жупан Стефан је, не без знања свог млађег брата Саве, обновио везе са римским патријархом за време понтификата папе Хонорија III (1216-1227). Како је главна сметња везама са папством, угарски краљ Андраш II (1205-1235), био у красташком походу, Стефан је, највероватније преко Млечана успео да издејствује краљевско достојанство и круну. Папа је 1218. године⁵ послао једног кардинала да изврши церемонију крунисања.⁶ Но, чињеница да је Стефана крунисао један кардинал не значи да се Стефан двоумио између два хришћанска центра. Како је процес покрштавања Срба добио своју пуноћу тек Савиним радом, дилема Рим или Цариград је овим била решена. Рим је био приморан после давања круне Стефану Првовенчаном да се суочи са одређеним степеном разочарења и то је било у потпуности очекивано. Пребацивање јурисдикције над епископом Раса са Охрида на Рим, створило би велике потресе у односима са Грцима, а пре свега не би било израз духовних тенденција већине хришћана у младој краљевини. "Стефан је могао да смисли само једно решење: да добије дозволу за стварање независне Српске цркве од византијског патријарха, поглавару Православне цркве и сизерена Охридске архиепископије, који је

тада пребивао у Никеји."⁷ Добијање аутокефалности од стране цариградског Сабора којем је председавао патријарх Манојло Саранген (1215-1222) је уследило 1219. године, чиме је Црква у Србији дефинитивно стављена под духовно надгледање Цркве у Леванту. Даља обрада овог чина излази из оквира ове теме, тако да се ја нећу бавити даљом анализом догађаја из 1219. године. Но, и поред дефинитивног заокретања према Цариграду, однос према Риму није мењан, а сам Сава је био поштован и од стране хришћана којима је папа био првојереах. Иван Томко Мрнавић 1630. године пише следеће: "Успомена на овог светог човека је остала и код Турака и код шизматика, па и код наших католика...кад су поједини народи били раздвојени и несложни...због различитог обреда, грчког, латинског, илирског и свађали се, Сава се тако међу њима држао хришћанском сношљивошћу и помишљивошћу да је душе свих тих различитих племена и обичаја придобио за љубав према једнима и другима и од тих народа створио једну породицу."⁸

Као што сам већ нагласио, круцијална грешка у сагледавању црквених прилика у Србији XIII века јесте уколико се то чини кроз призму потоњих времена или односа између Византије и Запада, нарочито после 1204. године. Српски и бугарски⁹ кнеже-

ви су покушавали пре 1204. године, а нарочито после да остваре везу са великим западним силама – папама и немачким царевима, а са друге стране да остану верни својој црквеној опредељености. Осим овога, не би требало заборавити, да осим црквених веза, Бугари и Срби овог доба нису имали пријатељских односа са престоницом на Босфору, пре свега зато што су своје државе градили на развалинама Византије. Политичка супротстављеност царства Ромеја и “варварских држава” је била на врхунцу управо крајем XII и почетком XIII века.

Неких двеста година каније однос Цркве у Србији пројављен је кроз поступке деспота Ђурђа Бранковића (1427–1456) у вези са унијом у Ферари и Флоренци 1439. године. Позиви за Сабор су стизали и са византијске и са западне стране. “Почетком 1433. године код деспота Ђурђа Бранковића боравили су један бискуп и један магистар теологије, који су ишли цару Јовану VIII (1425–1448) у име Светог Базелског сабора.”¹⁰ Дубровачки хроничар Јаков Лукаретић ће 1437. године деспота Ђурђа убројити у ред следбеника цркве босанске и “Несторијевог следбеника”.¹¹ Но, ова класификација не представља мишљење које је Рим имао о деспоту, већ су контакти настављени. С друге стране, византијски цар је 1436. године упутио деспоту специјалног амбасадора, великог доместика Андроника Палеолога Кантакузена, а у циљу придобијања деспота за унију. Због нередовног стања на патријарашком трону у Пећи¹², царски апоклисијариј није био код српског патријарха.

Но, и једна и друга делегација нашла је само на одбијање и то двоструко – нити су послати легати на сабор, нити је потписана унија. Тако је Црква у Србији била једна од ретких источних хришћанских цркава која није учествовала у раду сабора у Фиренци и која је одбила одлуке истог. Додуше и поред оваквог држања деспота и Цркве у Србији, везе са Римом нису прекинуте мада су оне имале само политички карактер. У опасности од надирење турске силе, папа Никола V (1447–1455) је у склопу своје источне политике узео у заштиту и деспота Ђурђа. Он истиче да деспот припада грчкој вери, али да га због тога не треба узнемиравати, јер је “са својима” прихватио флорентинску унију.¹³ Ова констатација да је деспот пришао унији је нетачна. Међутим и поред тога никако не треба заборавити да је Ђурађ Бранковић, као и цар Душан покушавао да начини неку врсту војног савеза, или да бар добије одређену врсту помоћи са Запада и да му је између осталих, папа био један од главних саговорника у том подухвату.¹⁴ Додуше, сарадња са папом је имала чисто политички карактер. Током османлијске управе, Црква у Србији је била заокупљена питањем како преживети, а са друге стране Рим је решавао питања проистекла после реформације, као и тековине општег тренда секуларизације пре и после Француске буржоаске револуције. Са друге стране, биће Цркве у Србији под утицајем идеологије коју је увео освајач Цариграда, султан Мехмед II (1451–1481) где је патријарх уједно био и етнарх, почеће да се

бави очувањем државотворне мисли, конституисањем државе и њеним функционисањем.¹⁵

Двадесети век, а нарочито његова друга половина представља пуну афирмацију тенденција приближавања хришћана источне и западне икумене. Дијалог са хришћанима западне икумене, Православље, а самим тим и Црква у Србији, започиње разговором са католицима, јер су резултати ових разговора логично полазиште за комуникацију са осталим хришћанским заједницама. Билатерални односи Рима и Цркве на Истоку су увелико олакшани после II Ватиканског концила. Констатација другог Vatikana да “Цркве Истока од почетка поседују благо из којег је Црква Запада више тога преузела у богослужењу, у духовној предаји и у праву (Prætermittendum pariter non est Ecclesias Orientis ab origine habere thesaurum, ex quo plura in rebus liturgicis, in traditione spirituali et in ordine iuridico Ecclesia Occidentis deprompsit)”¹⁶, као и одлучност да се обнови пуно заједништво били су основ за покретње више билатералних сусрета између православних и римо-католика. Црква у Србији као део једне, свете, саборне и апостолске Цркве је учествовала на таквим сусретима, где бих издвојио седницу у Минхену 1982. године када су је представљали епископ шумадијски Сава и проф. Стојан Гошевић. Затишје које је уследило после конференције у Баламанду 1993. године, надам се да ће ускоро бити прекинуто како би сведочење вере у распетог васкрслог Господа добило своју пуну димензију. ■

Владан Костадиновић

НАПОМЕНЕ:

1 Френсис Дворник, *Словени у европској историји и цивилизацији*, Београд 2001, 128

2 Исто, 132

3 Свети Сава је приликом састављања Крмчије строго водио рачуна о избегавању цезаропapistичких тенденција које су обележиле сумрак Византије. Царство и свештенство сапостоје, неопходни су чиниоци друштва, по Божијој вољи постоје и имају суверену власт у области свог деловања. Свети Сава је састављањем Крмчије избегао да од Матије Властара, византијског каноника, преузме идеје субординације Цркве и апсолутне суверености владара и идеју хијерархијске субординације целе православне икумен патријарху у Цариграду. Упореди: Димитрије Богдановић, *Свијугије из српске средњовековне књижевности*, Београд 1997, 114

4 Божидар Ковачевић, *Свети Сава између Истока и Запада*, Споменица Свети Сава, Београд 1977, 323

5 Френсис Дворник, Исто, 133

6 Краљевско крунисање је могао да изврши само архиепископ, а у ово време је Сава био још увек архимандрит.

7 Френсис Дворник, Исто, 134

8 Божидар Ковачевић, Исто 324

9 Бугари су на готово истоветан начин као и Срби, 1235. године стекли краљевско достојанство и аутокефалност Цркве.

10 Момчило Спремић, *Срби и Флорентинска унија црква 1439. године*, Зборник радова византолошког института XXIV–XXV, Београд 1986, 415

11 Исто, 416

12 Патријарх Никон се помиње последњи пут 1435. године, а његов наследник Арсеније II тек 1453. године

13 Момчило Спремић, Исто, 419

14 Деспотова ћерка Катарина је била супруга Урлиха Целског, па је Ђурађ могао да рачуна и на његову посредничку улогу, као и на помоћ угарског двора.

15 Ово ће бити главни проблем у новијој црквеној историји, нарочито између два светска рата, када је одржање Краљевиње Срба, Хрвата и Словенаца бити једна од главних преокупација Православне цркве српске.

16 Drugi Vatikanski koncil, *Dokumenti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 2002, 225

УЧЕЊЕ И ИДЕЊЕ ВЛАДИКЕ САВЕ ШУМАДИЈСКОГ

Упознавање Божијег народа са књигом Милана Д. Јанковића "Епископ шумадијски Сава на путевима Шумадије" обележило је црквени живот Шумадијске епархије на почетку ове године

С благословом Његовог преосвештенства епископа шумадијског Г. Јована, крајем прошле године објављена је, у издању Каленића, издавачке установе Епархије шумадијске, књига протојереја ставрофора Милана Д. Јанковића о архипастирским годинама епископа др Саве (Вуковића) у Шумадији (1977 - 2001). Аутор, иначе дугогодишњи главни секретар Светог архијерејског синода СПЦ и сарадник владике Саве, до сада је објавио три

књиге црквених беседа *На путу*, монографску публикацију *Патријарх српски Герман - у животу и борби за Спомен-храм*, *Епископ Николај Жички и Охридски - живот, мисао и дело* (у три тома), монографију о апологетском и педагошком стваралаштву протојереја ставрофора др Лазара Милина...

Књигу отвара реч епископа шумадијског Јована у којој стоји:

Прелиставајући рукопис *Епископ Сава на путевима Шумадије*, који је припремио протојереј ставрофор Милан Д. Јанковић, као ретко кад, схватио сам речи светог апостола Павла: *Свачије ће дело изаћи на видело; јер ће дан показати, јер ће се от њем открити, и свачије ће се дело испитати* какво је (1. Кор 3, 13). Кажем, схватио сам, јер читам како се блаженопочивши владика Сава односио према старијима од себе и какав је став имао према својим сарадницима, са којима се *шружио радећи својим рукама...* (ср. 1. Кор 4, 12). Рукама са којима је - вођен својим интелектом, ретком самодисциплином и даноноћним радом - досезао до великих научних висина, доказујући да је, *по благодати Божијој био оно што јесте и да та благодат, која је била у њему, није остала израза јер шружио се више од многих* (ср. 1. Кор 15, 10).

Идући даље, пратимо га на путевима *У мисије Цркве и уживамо У званичним дочецима* највиших представника како наше Светосавске и свих сестринских православних цркава, тако и других хришћанских достојанственика.

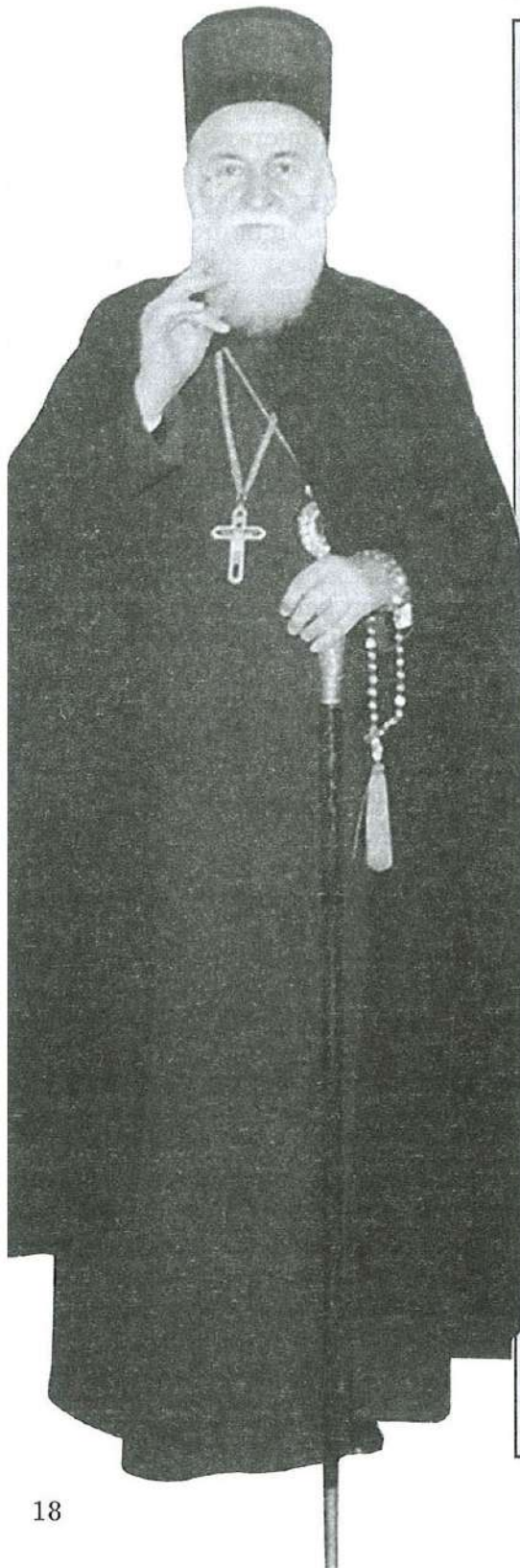
Посебан, пак, простор посвећен је његовом *Идењу и учењу*. Идењу од парохије до парохије, од манастира до манастира. Све у циљу да ојача постојеће, обнови старо и сагради ново. Учењу по принципу: *Волим рећи њеи речи умом својим, да грује поучим, нећоли хиљаде речи језиком*

(1. Кор 14, 19). И то, из године у годину, из недеље у недељу, из празника у празник, из дана у дан, позивајући своју духовну децу Светопавловским речима: *Децо моја мила, будиће чврсти, неколебљиви, најрегујће непрестијано у делу Господњем, знајући да шруд вашније узалуд у Господу* (1. Кор 15, 58). Јер *ко је у Христју, нова је ствар; старо прође, ње, све ново постјае* (2. Кор 5, 17).

Радујући се свему новом, узносио је, пре свега хвалу Спаситељу своје и народа свога, Господу Исусу Христу, призивајући милост и заштиту његову на све оне који *слушају реч Божију и извршавају је* (Лк 8, 21).

Уз све ово, пружа нам се прилика да у духовном огледалу видимо како изгледа слика владике Саве у очима његових пријатеља и поштовалаца, уоквирена бригом за свој народ и своју свету Цркву, до којих му је много стало и којима, после свега, недвосмислено поручује: *Много се уздам у вас, много се поносим вама, ирејун сам утјехе, избилујем радошћу поред свих невоља наших* (2. Кор 7, 4).

У светлости овде приказаног, осећам потребу да као онај коме је Господ - пошто је владикју Саву призвао у небески сабор српских архијереја - доделио трон епископа шумадијских, захвалим аутору на уложеном труду, а читаоце којих ће, надам се, бити, поздравим речима *једној од најмањих ајосилола* (1. Кор 15, 9): *Љубав моја са свима вама у Христју Исусу. Амин* (1. Кор 16, 24). ■

Детинја стирана

“Који не прими Царство Божије као дете неће ући у Њега”

ОБРЕЗАЊЕ ГОСПОДЊЕ

И када се наврши осам дана да обрежу дете наденуше му име Исус, дато од анђела преного што он би зачет у утроби. А када се навршише дани за очишћење њихово по закону Мојсијеву, донеше га у Јерусалим да га стави пред Господа - како је написано у Закону Господњем, да се свако дете мушко које најпротвори материцу посвети Господу - и да принесу жртву као што је речено у Закону Господњем: две грлице или два голубића. И глебеше у Јерусалиму човек по имену Симеон, и тај човек беше праведан и побожан, који чекаше утеху Израиљеву, и Дух Свети беше на њему. И њему беше Дух Свети открио да неће видети смрти док не види Христа Господњег. И духом вођен дође у храм; и кад унесоше родитељи дете Исуса да изврше на њему оно што је уобичајено по Закону, он га узе у наручје своје и благослови Бога и рече: Сад отпушташ у миру слугу свога, Господе, по речи својој; јер видеше очи моје Спасење твоје, које си уготовио пред лицем свих народа. Светлост, да просвећује незнабошце, и славу народа твога Израиља. А Јосиф и мати његова чуђаху се томе што се говораше о њему. И благослови их Симеон, и рече Марији, матери његовој: Гле, овај лежи да многе обори и подигне у Израиљу, и да буде знак против кога ће се говорити. А и теби самој пробошће мач душу, да се открију помисли многих срца. И беше Ана пророчица, кћи Фануилова, од племена Асирова, већ поодмаклих година, која је седам година живела са мужем од девојаштва свога. И она, удовица од око осамдесет и четири године, не одлажаше од тог храма, и служаше Богу дан и ноћ постом и молитвом. И она у тај час дође, и слављаше Господа, и говораше о њему свима који чекаху избављење у Јерусалиму. И кад извршише све по закону Господњем, вратише се у Галилеју у град свој Назарет. А дете је расло и јачало духом, пунећи се премудрости, и благодат Божија беше на њему. (Лука 2, 21-40) ■

ПРЕПОДОБНИ ГЕРАСИМ И ЛАВ ЈОРДАН

Светитељ из петог века, преподобни Герасим, живео је у манастиру у Јорданској пустињи. Једном, док се Преподобни молио Богу у пустињи, изненада зачу страшну рику и угледа лава. Лав је, храмљући, прилазио преподобном Герасиму. Тришавши, пружи му повређену и загнојену шапу. Свети виде да се у шапу зарила велика бодља. Лав је посматрао старца погледом пуним патње.

- Шта је пријатељу, много те боли? - упита старац. - Стрпи се, сад ћу ти помоћи.

Он извади бодљу из шапе, очисти рану и повеза је комадићем тканине. Затим нежно погледа звер са великом гривом и отпусти је. Али, лав није хтео да оде и од тада је пратио Преподобног куд год да крене, као ученик учитеља, и у свему му је био послушан.

У манастиру у којем је живео преподобни Герасим, воду су из реке Јордана доносили на магарету. Старац је лаву дао задатак да чува магаре док оно пасе на обали. Лав је усрдно испуњавао ово послушање. Али, јед-

ном је заспао у сенци под палмом. У то време туда је пролазио караван камила. Трговац, видећи да нико не чува магаре, помисли да је залутало и одведе га. Када се лав без магарета вратио у манастир, Герасим му рече:

- Појео си магаре! Од сада ћеш ти обављати његов посао.

Осећајући кривицу лав погну главу. Од тада је испуњавао своје ново послушање: доносио је воду у манастир. После неког времена исти караван се враћао натраг. Лав је угледао своје магаре и радосно потрчао према њему. Трговац се уплашио и побегао, а лав је узео узду у зубе као што је и пре чинио и одвео магаре у манастир. Герасим по-

гледа лава и, осмехнувши се, рече:

- Грдио сам те ни кривог ни дужног. Ти си поштена животиња и дајем ти сада име Јордан.

Још дуго је лав Јордан живео у манастиру. Када се преподобни Герасим упокојио лав је почео туговати и сасвим је престао да једе. Легао је на старчев гроб, страшно заурлао и умро.

СРПЧЕ О СВЕТОМ САВИ

Све што српским духом дише,
Српски збори, српски пише,
Помен чини, славу слави,
Песму поје светом Сави.
Свети Сава Србе воли,
За Србе се Богу моли,
Српском роду даје крила
Српску децу благосиља.
И Сава нас све позива,
Ближе Богу нас дозива,
И науци светој учи
Божјем страху да поучи.
Памтићемо док смо живи,
Светог Саве лик нам мили,
А благослов његов свети
Свако Српче нек посвети.

СВЕТИ САВА

Даријана Милић
11.11.2022.

Ђорђевић Даријана III p

Родитељи, децу причешћујте што чешће. Малу децу родитељи треба што чешће да причешћују, да би се она освећивала, нарочито уколико, несрећом, расту у лошој, духовно нездравој средини.

Старац Пајсије

СВЕТИ САВА

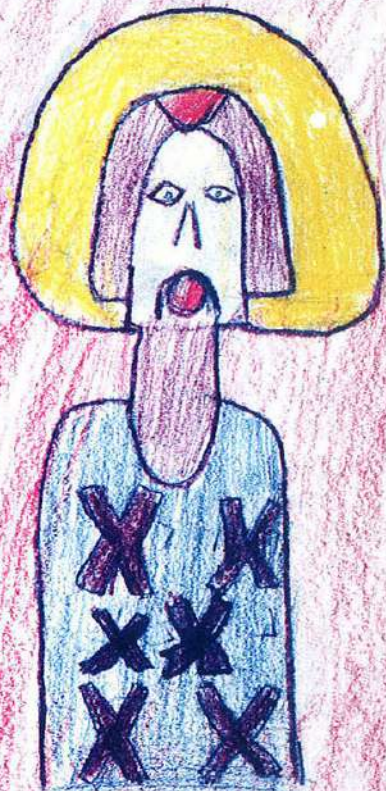
ЕМЗ ЊЗ Јовановић II раз.

ЈЕЛЕНА Ж

МОЛИТВА СВЕТОГ САВЕ

Двадесетог овог века
Свети Сава на нас чека.
Са висине он нас гледа
Где брат брату мира не да.
И чуди се нашем роду
Како неки руше правду
Понижују наше славље
Газе, руше Православље.
Па се вишњем Богу моли
Да нам даде љубав, слогу.
Он позива браћу милу
Да чувају српско славље
И да држе Православље,
Да се српски језик шири
Да се брат са братом мири,
Да се слави српска слава.
То нам жели свети Сава.

Тамара Јовановић
II разред

ПИСМО СВЕТОГ НЕКТАРИЈА ЕГИНСКОГ БОГУ

Као тринаестогодишњи дечак Анастасије (будући старац Нектарије) отишао је у Константинопол да тражи посао и да се школује. Желео је да постане свештеник и да служи Богу. Имао је писмо са препорукама, али се господин који је живео на тој адреси одселио. Тада је Нектарије нашао посао код једног немилосрдног трговца. Радио је на плантажи дувана и испоручивао кутије по целом граду. То баш није био посао какав је прижељкивао али је ипак захваљивао Господу што је нашао некакво запослење. Радио је цео дан, а једина плата су му били стан и храна.

У међувремену, наступила је зима са љутим мразевима и кишима. Нектаријеве чарапе и ципеле су се распадале тако да су му се видели голи прсти. То га је много болело. Једне ноћи је прикупио храбрости да разговара са својим газдом. Ушао је у канцеларију баш кад је газда јео слатко пециво са кремом. - Шта хоћеш? - прогунђао је газда.

- Господине, извините што Вас узнемиравам, али ја не знам шта да радим. Видите, моја одећа је изношена - рекао је Нектарије.

- Пиши родитељима нека ти купе другу.

- Али, они су сиромашни, господине, веома сиромашни. Мој отац... - муцао је Нектарије.

- Иди, заузет сам. И боље је да припазиш, јер бих могао да те отпустим.

Потиштен и повређен, Нектарије се вратио у утао у којем је спавао, али његове очи нису могле да задрже сузе које су текле све док његов сламнати јастук није постао мокар. Након извесног времена успео је да заспи. Уснио је задивљујући сан. Сањао је да види свог вољеног Господа Пантократора како стоји у усамљеној области Балукли. Господ га је упитао због чега престано плаче. У сну је испружио руке према Господу покушавајући да му се приближи и да му одговори, али није успео у

томе. Следећег јутра пробудио се рано. нашао је комадић папира и оловку и почео да пише:

Мом најслаћем Исусу, Пишао си ме због чега неиреситано плачем. Разлој је, мој Господе, ишло се моја одећа распада у твој мери да су се на ципелама појавиле рупе. Због тога ми испадају ирсии и то ме мноћо боли, јер је сада зима и смрзавам се. Синоћ сам се мом газди обратио за помоћ, али ме је он иштирао на поље. Рекао ми је да од родитеља затражим да ми купе нову одећу. Најслаћи мој Господе, до сада сам ишако мноћо радио, а нисам био у стању да мајци пошалам ни један грош. Шта сада да учиним и како да радим без одеће? Чим закрим своју одећу, она се поново поцепа. Молим Те, оиросии ми ишло Те узнемиравам својим проблемима. Клањам Ти се и верујем у Тебе.

Твој верни слуша Анастасије

Писмо је спаковао у коверат и адресирао га са *Нашем Господу Исусу Христу на небесима.*

Отишао је да спава и пробудио се у зору, пожуривши да преда писмо заједно са још пет писама које је требало однети на пошту. Улице су још увек биле празне. Преко пута је живео господин Темистокле који је имао бакалницу. Кренуо је према дечаку и упитао га:

- Куда тако рано Анастасије?

- У пошту. Синоћ нисам имао времена.

- Чекај, дај ми писма која треба да предаш, ја ћу их понети јер и сам идем тамо... Зашто цвокоћеш сироти мој дечко? Врати се унутра јер ћеш се пре-

хладити на јутарњој измаглици. Ко ће се онда бринути о теби?

- Захваљујем Вам господине.

Док се враћао кући, размисљао је колико је био детињаст и непромишљен пишући оно писмо. Уосталом, шта је сад могао да учини.

Стигавши на пошту, господин Темистокле је морао да примети чудну адресу на једном писму. Понео га је са собом и прочитао. Овај истински хришћанин претворио се у ангела љубави. Био је толико дирнут да је Анастасију послао пакет са топлим одећом, ципелама и рубљем. Осим тога, послао му је и нешто новца. На пакету је написао: Христос - Анастасију. Показало се да је господин Темистокле истински брат у Христу.

Немогуће је описати дечакову срећу. Одмах је пао на колена и из дубине срца заблагодарио Господу: Најслаћи мој Господе, захваљујем ти од свег срца и душе. Никада нисам ни сумњао да ћеш се смиловати на мене. ■

За писање ове књиге, аутор се, по сопственим речима "одлучио, високо ценећи личност, живот и свеукупно дело владике Саве (Светозара) Вуковића, кога сам први пут срео у манастиру Раковици 1. септембра 1949. године. Још тада сам се дивио његовом знању и његовом господству, његовом стилу у облачењу и понашању. При овом морам да нагласим да нисам само ја тако мислио. Међутим, моја мисао је била и остала у тој равни од данашњег дана и остаће до поновног виђења."

У рецензији, професор др Драган Н. Протић, један од блиских сарадника владике Саве, захваљује аутору "јер нам је освежио сећање на блаженопочившег владика Саву и упознао нас са оним што о њему нисмо знали. Систематски, врло лепо - по годинама, изложио је рад владике Саве у Шумадијској епархији. Сећања његових сарадника и савременика још лепше осветљавају и употпуњују и онако лепу слику о њему."

СВЕДОЧЕЊЕ О ЖИВОТУ ДАРИВАНОМ БОГУ И НАРОДУ

Реч професора др Данице Петровић, директора Музиколошког института САНУ, о књизи Милана Д. Јанковића "Епископ др Сава на путевима Шумадије", Епархијски центар у Крагујевцу, на Срећење 2005:

Представљање књиге о владцици Сави у Крагујевцу

Књига која је пред нама, завршена три године по упокојењу владике шумадијског Саве, дело је - не обавезе, не публицистике - већ искрене братске љубави и личног дивљења, започетог још у ђачким, богословским данима у манастиру Раковица, пре више од пола века.

Дозволите ми да већ на почетку, поред честитања и захвалности аутору овог часног подухвата, изразим и захвалност свим дародавцима, који су омогућили да књига овако брзо буде и објављена.

Аутор књиге, протојереј Милан Јанковић, био је протеклих

деценија само у појединим пословима непосредни сарадник владике Саве, али је живео и радио у његовој близини, био је директни сведок многих збивања, присутан у многобројним службеним, богослужбеним и приватним догађањима, која су обележила живот и рад овог изузетног архијереја у новијој историји СЦП. Срцем је још као ученик осетио изузетност свог колега Светозара Вуковића, а кроз црквену службу је могао и непосредно да прати духовно и стваралачко узрастање владике Саве.

Сви који смо током протекле три године још чвршће спозна-

ли величину и значај блаженопочившег Владике, како за живот Српске цркве, тако и за живот друштва и државе, дубоко смо захвални аутору ове књиге, што као живи сведок оставља незаменљиво сведочанство савременика, чија су сведочења из извора реалног живота и познавања личности са којима се Владика сретао и прилика у којима је радио. Велики круг деловања блаженопочившег владике Саве биће кроз време предмет разноврсних проучавања, али аутентична сведочења из његовог живота биће увек добродошла

основа за разумевање и времена и догађаја.

Иако књига обухвата читав живот епископа Саве, централно место припада његовом готово четврт века дугом пастирском раду у Шумадији, коју је свим срцем пригрлио и коју никада није пожелео да напусти.

Како је у уводном слову истакао Преосвећени епископ шумадијски Јован, у овој књизи, као у "духовном огледалу видимо како изгледа слика владике Саве у очима његових многобројних пријатеља и поштовалаца", а ми додајемо и многобројних људи са којима је на различитим странама и различитим поводом долазио у контакт, којима је помагао саветом, подршком, молитвом, књигом, животном мудрошћу.

Једноставан и прегледан животопис владике Саве употпуњен је неколиким текстовима насталим поводом његове изненадне смрти. У десет наредних поглавља, углавном кроз текстове самог Владике објављене у различитим публикацијама и у листу *Каленић*, представљен је вишедеценијски рад кроз који је изражено његово постојано служење Богу и човеку.

У поглављу *Однос према патријарху* истичемо текст посвећен патријарху српском Герману, из пера млађег сабрата, сведока времена и Патријарховог дугогодишњег поузданог сарадника. Ова студија ће бити камен темељац свакоме ко пође путем проучавања СПЦ у драматичним догађањима током друге половине 20. века.

У истоименом поглављу су и прилози посвећени нашим угледним архијерејима (Василије жички, Валеријан шумадијски, Симеон горњокарловачки, Стефан Ластавица источноамерички, митрополит Владислав, Висарион банатски, Хризостом браничевски, Иринеј и Никанор бачки), као и професорима и истраживачима црквене историје (Филарет Гранић, Радослав Грујић, Емилијан Чарнић, Љубомир Дурковић - Јакшић), писани на основу познавања чињеница, са

Владика Сава са патријархом Германом

осећањем мере и искреног поштовања.

Увек захваљан својим учитељима владика Сава је имао тај необично редак дар у нашем народу, да непрестано подстиче на рад своје сараднике и да кроз садашњост спаја прошло и будуће. Гајио је велико поштовање за оно што су људи урадили пре њега, а ободрен стеченим искуством, отворено је гледао у будућност, ослањајући се на млађе кад год је нашао правог човека.

Однос према савременицима је поглавље које садржи прилоге посвећене углавном протојерејима, игуманима и игуманијама, чији је допринос богослужбеном и пастирском деловању Српске цркве Владика посебно ценио. Слободни смо овде да додамо и изузетну способност владике Саве да у сваком човеку веома брзо уочи оно највредније и да га потом подстиче да Богом дане дарове развија и ставља у службу општег добра. Из оваквих његових подстицања настале су многобројне књиге, завршене су уни-

верзитетске студије, магистарске и докторске тезе.

Део књиге *На пољу науке* садржи многобројне мале, али не мање значајне прилоге - од цртица из историје, као што је питање ширита на камилавци, или изузетно информативне студије поводом педесет година од одузимања Матичних књига Српској цркви, до студије о светим моштима, гробним местима српских јерараха и писама патријарха Георгија Бранковића. Ипак, круну његовог научног рада (ако изузмемо необјављене радове) чине два капитална дела: *Историја Српске православне цркве у Америци и Канади од 1891. до 1941.* и *Српски јерарси од 9. до 20. века*. Док је прва књига камен темељац историје наше дијаспоре на америчком континенту, друга представља незаменљиву помоћну књигу свима који се баве историјом Српске цркве, државе, културе. Овде представљено деловање православних српских епископа - од којих су двадесет двојица свети-

тељи - сведочи о континуитету црквеног живота и православне традиције у српском народу током 1200 година. Како сам Владика пише, подстицај за ову књигу дошао је из Матице српске и Српског биографског речника за који је написао и даровао изузетно велики број биографија.

Избор једног црквеног достојанственика за дописног члана Српске академије наука и уметности после више од пола века, требало је тек да донесе плода и на пољу проучавања историје Српске цркве, и у раду саме Академије.

Небројено је пута био *У мисији Цркве*, како је насловљено још једно поглавље. Као врли домаћин примио је многе угледне личности и делгације у Крагујевцу. Сваки његов поздрав, као и беседе изговорене приликом јубилеја Епархије шумадијске и отварања Богословије у Крагујевцу, писани су једноставним језиком, са отвореним мислима и увек прецизно саопштеном намером говорника.

Идеје и учење је најобимније поглавље у којем је дата најпотпунија слика динамичног и разноврсног пастирског рада владике Саве. Издвојене су најзначајније активности током двадесет четири године рада у Шумадијској епархији: обнове манастира, освећење новоподигнутих цркава и темеља будућих цркава, парохијских домова, живописа, црквених звона; поновно освећење цркве на Опленцу, затим опела, помени, парастоси члановима дома Карађорђевића, свештеницима и монасима; сабори, исповести свештеника, канонске посете; отварање Дома за децу без родитеља *Свети Јован Крститељ*, ризнице и библиотеке у манастиру Каленићу, отварање летњих школа црквеног појања *Корнелију у сјомеи* и црквено - школског центра у манастиру Јошаници, освећење крста у манастиру Благовештењу. Издвојићемо само поједине реченице из беседа изречених у овим приликама:

обавезе свештенства (прва реч у Крагујевцу 1978): "Сви ми

треба да будемо свагда спремни на одговор свакоме ко тражи, јер човека нашег времена муче многа питања. Ми смо дужни да посветимо Богу све своје силе и да ужегнемо пред Богом целу свећу. Нама је речено: Тако да се светли светлост ваша пред људима, да виде ваша добра дела и прославе Оца вашег који је на небесима."

виђење времена (на испраћају моштију светог кнеза Лазара): "Свети кнеже Лазаре, сабери збор својих сабеседника, светих мученика - јави Георгију, подигни Димитрија, убеди Теодоре - немој заборавити четрдесет севастијских мученика, него приђи нам у помоћ, јер твоја је помоћ нама - српском православном народу - данас веома, веома потребна."

јороси, неслоја, политика (17. мај 1998): "Ми Срби патимо од тога да кажемо да смо небески народ. Али не можемо бити небески народ ако убијамо један другог, клеветамо један другог, завидимо један другоме. Молим вас да се не делимо више. Цркву не интересује којој ћете ви политичкој партији припадати. Господ Исус Христос је политика наше Цркве."

жене и лаички ајосилоли (Топола 1998): "Пресвета Богородица је била на челу оних многобројних жена које су у стопу пратиле Исуса Христа и помагале му у мисионарском раду. Зато се ово праћење назива у православној теологији апостолским следењем - лаичким апостолатом. Данас су црквени хорови својеврсни модерни лаички апостолат, који у савремено доба чине за хришћанство оно што је чинила Пресвета Богородица и њени следбеници после Спаситељевог васкрсења."

поштовање предака (1999, 2000): "Народ који помиње своје претке и њима одаје поштовање, показује да се налази у вери светих отаца и вери светог Саве... Ми позивамо све наше младе да се смире пред великом тајном и светињом живота... позивамо их да упознају веру својих прадедова и у њој виде, не само своју прошлост, већ и своју будућност."

У поглављу *У срцима поштовалаца* аутор књиге је донео, по-

водом упокојења владике Саве, изразе саучешћа, упућена патријарху Павлу и Шумадијској епархији. Издвојили смо само неколико:

Христодулос, архиепископ атински и све Јеладе: "У нашем срцу владика Сава ће остати сјајан пример ревносног служења Богу и његовој светој Цркви."

Избегли и прогнани Срби из Хрватске, као и Срби који су остали у Хрватској: "Изражавамо најдубље дивљење за дело владике Саве, који је и о нама водио очинску бригу... с вером да ће се његови племенити циљеви и остварити..."

Надбискуп Хочевар: "Увек сам се дивио његовој мудрости и црквености..."

Митрополит средњезападноамерички Христифор: "Био нам је пример изврсног архијереја... Огромне су његове заслуге за време архипастирског службовања у Америци и Канади... Његове заслуге у очувању црквеног јединства са матицом у најтежим данима на овом континенту су неизмерне."

Градоначелник Крагујевца др Влатко Рајковић: "И у најтежим временима протекле деценије... Његово преосвећенство је својим знањем, мудрошћу и дипломатским даром умео да посаветује и предложи најбољи пут моралне, духовне и световне обнове."

Време и историјска дистанца учиниће своје. Дело владике Саве добиће заслужено, данас можда још увек несагледиво место у Историји Српске православне цркве, историјске науке, просвете и просветитељства. Ова књига остаће, међутим, аутентично сведочење о животу који је био дариван Богу и народу, потпуно и искрено.

Ако савременици и нису увек свесни уз кога су стајали, од кога су учили, ко им је помогао да се уздигну до места на којем се налазе, верујем да ће нове генерације, трагајући за истином, кад-тад застати пред личношћу, делима, богољубљем и човекољубљем владике шумадијског Саве. ■

ЦВЕТ НА ВОЋКИ ХРИШЋАНСТВА

Шта је монаштво?

"Монаштво је цвет на воћки хришћанства." Рекоше давно свети добропознаваоци монаштва. Међутим, монаштво је мучеништво, добровољно мучеништво! "Зашто?" Запитаће се многи. Па, једноставно. Мучеништво ради спасења душе своје и стицања Царства Небеског. Чујмо, дакле, реч Господњу: "Шта ће дати човек у откуп за душу своју?" Зато први монаси и монахиње ово добровољно мучеништво и не сматрају мучеништвом већ радосно кличу, баш као прави хришћански мученици, који су крв за веру лили и сами на губилиштима радосно узвикивали: "Господе, ове су муке весеље слугама Твојим!"

Које су то монашке муке? Многе, многе! Довољно је за сада споменути само једну, рекао бих почетну муку: монаси су, живећи у свету, Божијом помоћу, спознали сујету световног живота и живљења у њему. Чујмо мудре изреке молитве са опела: "Море живота узбуркано буром искушења гледајући, тихом пристаништву Твоме притекох; вопијем Ти: изведи из пропадљивости живот мој, Многомилостиви."

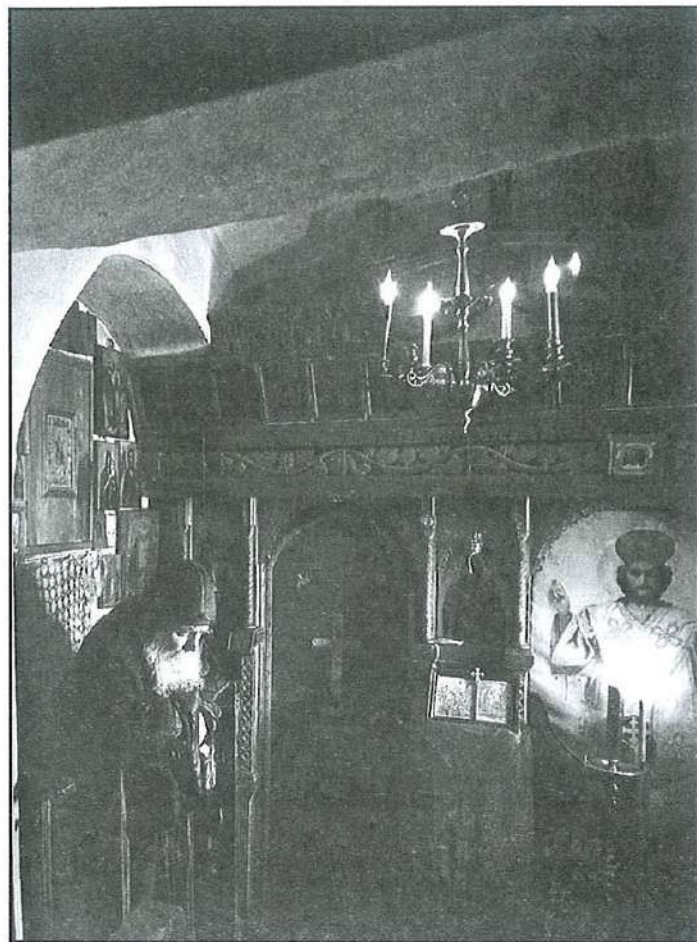
Због свега наведеног и још због много чега, монаси окренуше леђа свету, изађоше из света, не због тога што га мрзе, већ што га тако огреховљеног жале. Али, где окренуше лице своје? Наравно, лице своје окренуше ка Богу. Међутим, сада свет свим силама настоји да их поново окрене лицем ка себи, а леђа да окрену Богу, Творцу своме. Видите, многи из света и у данашње време мрзе монаштво. Чак и многи родитељи оштро осуђују децу своју која у монаштву потраже пут спасења. Монашка лица то јако добро осећају. Свакодневно се сусрећу са том муком непријатељства и непоимања, али се теше Христовим јеванђељским речима: "Ово вам заповедам: да љубите једни друге. Ако вас мрзи свет, знајте да је мене омрзнуо пре вас. Кад бисте би-

ли од света, свет би своје љубио, а како нисте од света, него вас Ја изабрах од света, зато вас мрзи свет." (Јован 15, 19)

Како живи монаштво? Монаштво жели да живи правим преподобним животом. Шта је то преподобни живот? То је живот Адама и Еве у Рају пре греховног пада. Због тога се монашке особе и ослобљавају са преподобни оче или преподобна мати.

Монашке особе монашки позив осећају, односно доживљавају као Божији дар. Навешћу вам један пример. Пре двадесетак година, у селу Крњеву, одржавао се богомољачки скуп, односно сабор. На једном таквом скупу присуствује велики број монаха и монахиња с циљем да се размене мишљења и искуства из личног монашког живота, а све због учвршћивања и преношења наше православне вере. Многи, наравно, незнају шта су то прави хришћански православни богомољачки сабори и шта се на њима ради.

Прво, сви присутни учествују у заједничкој молитви. Друго, после молитве крећу беседе духовног карактера. Сваки учесник треба, и чак се умољава, да по нешто исприча из свог личног духовног живота или пак нешто што је њега лично заинтересовало из Светог Писма, или светоотачких списа, или нешто сасвим друго. Беседе могу бити дуге, а могу се састојати од само неколико речи. Треће, што је веома интересантно и лепо, а употпуњава

цео скуп, јесу духовне песме које се уткивају између беседа, тако да ти скупови понекад трају до дубоко у ноћ. Понекад се и осване на тој предивној духовној храни. То заиста треба доживети.

Наиме, враћам се поново на то како монаштво доживљава и осећа монашки позив дарован нам од Господа. Поред осталих који су беседили на сабору, замолисмо нашег драгог оца игумана Павла, духовника манастира Грнчарице код Крагујевца, да нам нешто више каже о томе како он доживљава свој духовни позив? Одговор и цела беседа су гласили овако: "Да ме је ко ухватио и учинио царем земаљским, ништа ми не би учинио у односу на то што сам постао монах и свештеник Бога Вишњег!" Ето шта говори прави монашки осећај.

Међутим, многи мисле да су самим ступањем у манастир добили тапију за Царство Небеско. Није то баш тако! Сетимо се ре-

чи Господње: "Без Мене не можете чинити ништа." Оне нам говоре да решеност на овај трновит, али по сто пута блажени пут, не може бити остварена без воље и помоћи Божије. А само доћи у манастир, као што рекох, није довољно за спасење. Тек тада треба остати и опстати, па и то још увек није довољно. Шта је то још потребно? Кроз муке и трпљење Божијом помоћу угодити Богу. Зато и каже Господ у свом Јеванђељу: "Трпљењем својим спасавајте душе своје." (Лука 21,19) Зато се саветује нестрпљивима да док се год Божијом помоћу не науче да буду колико толико стрпљиви и смире-ни, нека се не хватају у ово коло. А ако се наоружају стрпљењем и ако се буду трудили, све остало ће надокнадити у манастиру. Ово говорим због тога што се у данашње време од оних који су јуче крштени често чује како одмах желе да се замонаше. А не знају да само чином крштења многи од њих још готово да нису стали ни на прву степену хришћанског духовног живота.

Монашке особе немају времена за беспосличарење и празне разговоре. Зашто? Зато што дан и ноћ трају само 24 часа. Људи у свету,

који немају ни најмањи степен духовности и не проводе ни мало времена на молитви, (јер за молитву треба и те како пуно времена), једино журе да стекну овоземаљска пролазна блага, а једва да и то стижу за ова 24 часа. А шта онда да кажемо за монахе који за та иста 24 часа многе послове треба да заврше за оба света – молитве за Небески Свет и много неопходних радова за манастирске потребе до поласка у Небески Свет? У манастиру заиста треба много да се ради! Много! Један број испушеника, који нису навикли ни на какав рад, видећи колико се у манастиру ради, зачуђено изјављују: "Па ми нисмо дошли у манастир да радимо! Дошли смо да се молимо Богу." Онда они који су раније дошли и већ навикли на рад, питају: "Па, на шта вам ми личимо? Зашто смо ми дошли? Управо на манастирско безусловно послушање и рад!" О овоме ми читамо из живота светог Антонија, где видимо да му Бог шаље анђела свога да га научи да треба не само молити се, већ и радити и молити се. Значи молитва и рад, рад и молитва.

Многи из света имају потпуно погрешну представу и процену манастирског начина живота. Рећи ћу вам један пример из нашег манастира. Пре више година

у време летње жеге упутио се некакав човек према нашем манастиру. До тада никада није овамо долазио па кад је недалеко од манастира срео једног од овдашњих комшија запити га да ли је још далеко до манастира и где се он налази? Комшија му рече да манастир није далеко, да и он иде горе, према манастиру. И тако идући упита комшија тог човека: "А шта ћеш ти у манастиру? Желиш ли да останеш тамо?" "Не знам, ако ми се свиђа..."

Комшија мало поћута, па рече:

"Ако, иди, они само седе у оној хладовини и ништа не раде. Имају добар виноград и добро вино пију."

Дође човек и исприча нам шта му је комшија рекао. Игуман Елифаније са смехом упита човека:

"Је ли, брате, како тај каже, седе у хладовини и ништа не раде, а имају добар виноград и добро вино пију." Откуд онда добар виноград и добро вино? А и пословица каже: Ко хоће да ради, виноград нек сади.

Драги моји, манастир је духовни виноград. ■

О Божићним данима 2005.
Архимандрит Јован (Маричић),
старшина манастира Тресије

МЕСОПУСНЕ ЗАДУШНИЦЕ

Помен умрлима помиње још свети апостол Павле (2. Тим 1, 18). *Апостолске усљанове*, свети Амвросије Милански и свети Јефрем Сиријски, изричито, помињу дане у којима се треба молити за умрле. У Православној цркви мољење за умрле врши се у васељенске, родитељске дане, а такође и друге, треће и четврте суботе Васкрсног поста. Тих дана Црква приноси за упокојене мољење на Светим литургијама, парастосима, поменима и дељењем милостиње потребитим и тиме се сећа свих умрлих од века Хришћана, праотаца, отаца и браће.

Месопусне задушнице, у суботу уочи Недеље месопусне, помињу се већ у *Тийику* Велике цариградске цркве у деветом и десетом веку. Из канона овог дана, којим су обухваћени сви људи целе васељене и разни видови смрти, види се да се Црква моли за умрле у градовима, пустињама, на земљи и на сваком месту, за царе, свештенике, архијереје, монахе, браћу, другове, сроднике, за све узрасте рода човечијег, са све четири стране света – за све умрле очеве, праоце, дедове и прадедове, од првих до по-

следњих – за умрле младиће, старце, за све родове, старе, младо, децу и сисанчад... У канону се, даље, набрајају све врсте смрти и моли се за све оне које гроб покри, вода прекри, рат покоси, земљотрес обухвати, убице убише, огањ спали, који умреше у мору, на земљи, у рекама, језерима и изворима, од зверова, птица, змија, у пустим местима, који умреше од радости или жалости напрасно, које уби мач и коњ, град, снег или земља засу, које убише чаробни напици, отров, који спадоше с висине, дрвета или погинуше од железа или камена, од грома, у пукотинама земље, од мора, од отровног уједа, коњског гажења, давлена или вешања.

Како су многи верни умрли изненада, без погреб, свети оци су наредили да се овог дана врше опште молитве по целој васељени за све умрле Хришћане. А пошто се наредног дана, у Недељу месопусну, слави Други долазак Христов ради суђења, Црква се у ову суботу моли и за све верне, да им се смилује Праведни Судија, да их постави с десне стране, међу праведнике и да их удостоји Небеског царства. ■

Ваведење у Каленићу

ЛИТУРГИЈСКИ ЖИВОТ - ЛЕК БЕСМРТНОСТИ

И ове године, на празник Ваведења Пресвете Богородице, као и претходних скоро шест векова, манастир Каленић, заједно са својом духовном децом, прославио је своју заштитницу - Пресвету Богомајку која се молила и моли за нас и наше потомство у векове векова. Свету архијерејску литургију служио је епископ шумадијски Г. Јован са свештенством Шумадијске епархије.

У беседи, након Литургије, епископ Јован је нагласио да је у нашем животу од посебне важности направити прави избор. То значи да је најважније од свега бити у заједници са Богом, што се једино постиже кроз учешће у Светој литургији, односно кроз Свету тајну причешћа. Само у литургијском животу Цркве могуће је спасење, само ту се налази истински и једини лек бесмртности. Зато је долазак у Цркву и активно учествовање у Литургији од суштинског

значаја за наш живот и за наше спасење.

На крају Свете литургије, Пресосвећени владика Јован је честицао манастирску славу игуманији

Нектарији, сестринству манастира и свом народу Божијем који је тога дана манастирску порту испунио до последњег места. ■

Н. Марковић

Прослава деведесетогодишњице Колубарске битке

ДРЖАВА СА ЦРКВОМ

У години која је за нама, а у којој смо прославили 200 година од Првог српског устанка, славили смо и 90 година од велике победе српске војске на Колубари. Прослава Колубарске битке одржана је у Лазаревцу. Иако помало у сенци Орашца, ова прослава је ипак на одговарајући начин подсетила све присутне на херојску жртву див-јунака са Колубаре.

У храму Св. великомученика Димитрија, у којем се налази крипта са костима српских ратника, свету архијерејску Литургију служио је Његово преосвештенство епископ шумадијски Господин Јован са свештенством. Литургији су присуствовале многе јавне личности међу којима и Његово височанство престолонаследник Александар Карађорђевић, као и представници владе Србије, војске и

других институција Републике Србије. Међу присутнима био је и унук војводе Живојина Мишића, најзаслужнијег за ову велику победу бројчано мале српске војске. У име епископа Јована присутне је поздравио протонамесник Рајко Стефановић, истакавши да само народ који има истински и дубок хришћански дух може имати право поштовање према мртвима. Такав дух показао је српски народ који је поред костију својих палих ратника, у истој крипти, похранио и кости својих непријатеља.

По завршетку свете Литургије епископ Јован је са свештенством у крипти храма одржао парастос српским војницима палим за крст часни и слободу златну. Парастосу су, поред гостију који су били на Литургији,

присуствовали и председник Скупштине Србије господин Предраг Марковић као и потпредседник Владе Србије господин Мирољуб Лабус.

Након одржаног парастоса све званице на челу са епископом Јованом су у свечаној поворци стигле до споменика Српском ратнику где су високе делегације положили венце и одале почаст нашим јунацима, који су у ратовима од 1912. до 1918. своје животе херојски уградили у олтар отаџбине. Својим јуначким прецима су на свој начин, почасном палбом, своје поштовање исказали и војници почасног вода Војске Србије и Црне Горе.

На свечаној академији одржаној у лазаревачком Центру за културу на самом почетку интонирана је химна "Боже

правде". Добродошлицу свим гостима пожелео је председник СО Лазаревац господин Бранко Борић. Гостима су се обраћали и господа председник скупштине Србије Предраг Марковић, као и потпредседник владе Србије Мирољуб Лабус, истичући Давидовску борбу српског народа у овој славној битци. Уз прикладан програм академије и уз прмијеру документарног филма "Колубарска битка" у поподневним сатима завршено је обележавање овог значајног јубилеја.

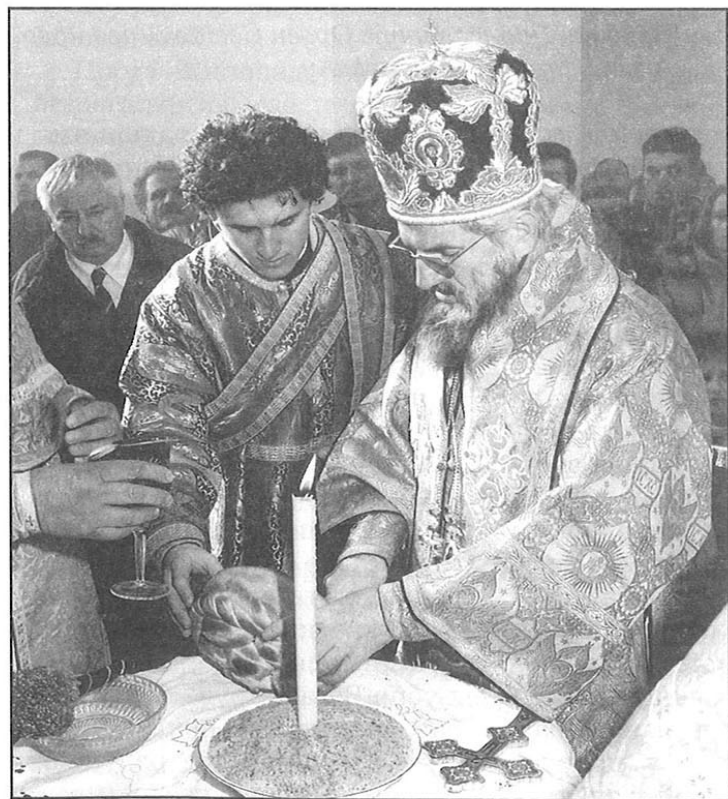
Остаје нам да се из овог и сличних слава напојимо витешким духом наших светих предака и окрећући своје биће пре свега своме ближњем, дамо све од себе да спасавајући себе и ближње, будемо Цркви и отаџбини на корист. ■

Владимир Стојковић, јереј

АРХИЈЕРЕЈСКА ЛИТУРГИЈА У ГРОШНИЦИ

На празник Светог Григорија Богослова, светитеља коме је посвећен недавно подигнути храм у Грошници, Његово преосвећенство епископ шумадијски Г. Јован, служио је у овом храму Свету архијерејску литургију. Тог изузетно хладног јутра, Преосвећеног владика дочекало је преко сто педесет ревносних верника који су и поред велике хладноће и радног дана, дошли да учествују у Светој служби.

Епископу су на Светој литургији саслуживали протојереј ставрофор Драгослав Степковић, протојереј ставрофор Радован Чанчаревић, протојереји Спасоје Јанковић и Лазар Јагличић и ђакон Небојша Јаковљевић. Појао је Хор младих крагујевачке Саборне цркве.

У беседи након читања Еванђеља, епископ је нагласио да је љубав између ближњих највећа жртва али и драгоценост.

На малом входу, правом ношења напрсног крста, највишим признањем мирском свештенству, владика Јован одликовао је протојереја Спасоја Јанковића, умировљеног пароха корићанског и протојереја Лазара Јагличића, умировљеног пароха грошничког. Том приликом владика је истакао да ово признање добијају свештеници који су показали велику ревност неуморно радећи на њиви Господњој. Захвалност је исказао отац Спасоје Јанковић следећим речима: "Хвала Богу, хвала Цркви, хвала Вама Преосвећени на овом одликовању које је још једно велико бреме на нашим плећима. Уздигли сте нас на врх јерархије мирског реда јер смо радили колико смо могли и колико нам је Господ дао снаге. Сада би било добро да Вам за ово високо одликовање нешто обећамо, да ћемо га, на пример, оправдати, али наше је сунце близу заласка, не знамо колико ће нам Господ дати здравља и снаге да обећано испунимо."

Примајући благослов од епископа, верни народ Грошнице изразио је наду да их владика што скорије удостоји новом посетом, док је њима епископ Јован пожелео радост Господњу у срцу. За све учеснике благочестивог сабрања приређена је трпеза љубави. ■

Душан Илић, свештеник

Упокојио се у Господу Раденко Марјановић

ЉУБИО ЈЕ БОГА И ЉУДЕ

После дуже болести упокојио се господин Раденко Марјановић, генерални директор д. д. Књаз Милош из Аранђеловца. Господин Марјановић је рођен 21. јануара 1946. године у Бајиној Башти, а Господ га је узео к себи 4. јануара 2005. године. Покојни Раденко Марјановић је ктитор храма Светих апостола Петра и Павла у Аранђеловцу и приложник небројеног мноштва наших цркава и манастира. За изузетне заслуге и залагање, а на предлог Његовог преосвећенства епископа шумадијског Господина Јована, господин Марјановић је одликован највишим одликовањем наше свете Цркве Орденом Светог Саве Првог реда, као и највишим одликовањем Епархије шумадијске Орденом Светог Симеона Мироточивог. Одликовање му је својеручно уручио Његова светост патријарх српски Господин Павле, приликом освећења храма Светих апостола Петра и Павла у Аранђеловцу.

Заупокојену Литургију и опело у храму Светих апостола Петра и Павла служио је епископ шумадијски Јован, уз саслужење мноштва свештеника и уз присуство родбине, пријатеља и поштовалаца покојног Марјановића.

Одлуком Његовог преосвећенства епископа шумадијског Господина Јована покојни Раденко Марјановић је сахрањен у порти новоизграђеног Петропавловског храма у Аранђеловцу, чији је ктитор био.

Приликом опела владика Јован је изговорио ову беседу:

Ожалошћена породицо, браћо свештеници, окупљени наш народ, драги наш Раденко,

Ево данашњег Светог јеванђеља које управо чусмо, ево данашњег сабора који си, да тако кажем, сабрао ти брате Раденко, сабора на коме управо ти проповедаш речи Христове кроз данашње Јеванђеље: *Благо*

Патријарх српски Господин Павле уручује Орден Светог Саве првог реда Раденку Марјановићу

ономе који верује у живој вечни, јер *тај не долази на суд, него је прешао из смрти у живој*. И заиста, ти, брате Раденко, ниси умро, јер онај који верује у рођеног, распетог и васкрслог Христа - тај се својом физичком смрћу рађа за живот вечни. То су речи Христове у чије име си ти крштен, чије име си ти призивао, у кога си веровао и своју веру исповедао стојећи у овом светом, новом и велелепном храму, нажалост не дуго, а у који си уградио своју љубав онолико, усуђујем се рећи, колико и своју породицу, заједно са протом Мићом Ђирковићем. Ти си имао велики број љубави, а најважније су: према Богу, породици, твојој вољеној Књазу, тво-

јим сарадницима, радницима и овом храму. Уствари, ти си волео човека зато што си волео Бога, јер једно без другог није могуће, а није ни искрено.

Нама је данас жао што се привремено растајемо, али смо, у исто време, усуђујем се рећи, и поносни, чак се помало и радујемо - и наша жалост скоро да се претвара у радост, а овај тужни сабор у свечаност, а то може само да учини човек као ти. Радујемо се што си веровао, што си се надао, али како и вера и нада имају свој крај, највише се радујемо што си волео, зато што си љубио Бога и друге људе. А љубав нема краја и никада не престаје. Због тога се радујемо и срећни смо у овој несрећи.

Сабрали смо се данас овде многи који те знају, али и они који те можда нису лично упознали јер су осетили твоје људске врлине, сабрали смо се да ти кажемо данас, иако си на изглед мртав – да никада ниси био живљи, нити је твоја порука свима нама више значила. То потврђује и овај сабор, овај оволики скуп. У твојој смрти сви тражимо лека и утехе, на првом месту за твоју породицу и за нас који смо те волели. А лек и утеха јесте твој честити и ваљани живот који си живео – кратко, али ваљано и честито. А лек нам је заиста у вери у васкрслог Христа и у молитви за тебе.

Драги наш Раденко, немамо бољу реч да ти упутимо данас, осима да те замолимо да нам опростиш што нисмо били бољи према теби. Зато ти данас упућујемо црквену песму *Алилуја* која значи *са нама је Бој, хвалиће*

Боја. И ми данас, поред све туге, захваљујемо Богу на његовом дару што смо те имали и што те таквог, иако прерано, поново дајемо Богу. И молимо те, да се за нас, а посебно за твоје најмилије, молиш Богу, а и ми ћемо то непрестано чинити за тебе.

Драги мој брате Раденко, ти и ја нисмо заједно расли, да би нас успомене из детињства дубоко повезивале. Нисмо ни друговали, да би се на животним стазама у другарству добро упознали. Ми смо се нашли и срели – на првом месту – као сарадници Божији у овом свету и око изградње овог предивног храма у који си, као што рекох, уградио своју љубав и себе. Зато ће у овом храму, док је света и века, бити помињано твоје име, без обзира ко ће у њему служити Свету службу. Када се год буду изговарале речи – *кѡиѡѡре и ѡриложни-*

ке овоја храма – зна Бог, али знају и људи да се те речи односе на тебе и на све добре људе из твог *Књаза*. Зато и почивај овде у миру до свеопштег васкрсења, поред овог светог олтара, којег је осветила света рука нашег патријарха Павла и из чије си руке тада, на Наш предлог, примио највише одликовање наше свете и мученичке Цркве Христове. И зато ти дајемо благослов да се поред ове цркве и сахраниш. То је велика част, али си ти то са правом заслужио.

Добри и племенити Раденко, нека је вечни покој твојој племенитој души. Дуга и лепа успомена о теби међу твојима, међу сарадницима и пријатељима. Молимо се Богу за твоју душу, а исто тако молимо се да Бог, који то најбоље зна и уме, пошаље утеху твојој Драгани и твојој деци. Бог нека ти душу опрости. ■

In memoriam

УПОКОЈИО СЕ ПРОТОЈЕРЕЈ СТАВРОФОР МИЛОРАД ЈАКОВЉЕВИЋ

Дана 17. септембра 2004. године, окружен молитвеним тиховањем својих најмилијих, уснуо је у Господу умировљени парох сибничко-миросалачки, протојереј ставрофор Милорад Јаковљевић.

Прота Милорад рођен је у Миросалцима, где је завршио основну школу. Након тога уписује призренску богословију, у којој учвршћује своју веру и као такав у тешким временима носи свој крст, који није био нимало лак. После завршене богословије ступа у брак са Љубинком, својом животном сапутницом, са којом је родио и одгајио две кћерке.

У чин презвитера рукоположен је 1959. године од стране блаженопочившег епископа шумадијског Валеријана. Постављен је за пароха јунковачког, у Јунковцу, архијерејско намесништво колубарско, где остаје све до 1961. године, када бива премештен на парохију у Лесковац. На јунковачку парох-

ију враћа се 1966. године, а 1986. године по личној молби бива постављен за пароха сибничко-миросалачког, где остаје све до одласка у пензију. У овим парохијама прота Милорад је заорао дубоке пастирске бразде и храбро и успешно сведочио Господа, савладавајући бројне недаће. Морамо нагласити да је ретко који свештеник у нашем крају био толико цењен од својих парохијана као покојни прота.

Он је даноноћно бдио над градњом светониколајевског храма у Миросалцима и са радом пратио његову изградњу.

За предани пастирски рад Свети архијерејски синод Српске Православне Цркве, на предлог епископа шумадијског Г. Јована, 2003. године, одликује проту највишим свештеничким одликовањем, правом ношења напрсног крста, који је био само видљива страна оног крста који је он све време носио у свом срцу. Заупокојену литургију и опело проти

Милораду Јаковљевићу извршили су свештеници Шумадијске епархије. Од покојног проте опростили су се у име епископа шумадијског Г. Јована протојереј Спасоје Јанковић, затим протојереј Радивоје Митровић, кум покојног проте, и архијерејски намесник космајски, јереј Љубиша Смиљковић, речима:

“Драги прото, пођи смерно међу своје другове и пастире Цркве Христове, и својим и њиховим молитвама погледај на нас са небесних висина и упути нас у нашем животу и раду, на живот богоугодан и украшен врлинама, и буди нам путовођа. Помози нам да идемо твојим стопама, а наша свагдашња благодарност пратиће те у нашим молитвама. Твоје име и твоја добра дела остаће вечно у успомени међу нама, као што си и заслужио, јер и Свето Писмо вели: *Благо онима који умиру у Господу, јер дела која иду за њима славе их.* Амин.” ■

Љубиша Смиљковић, јереј

ПРОСЛАВЉЕН СВЕТИ ТРИФУН У ВИНОГРАДАРСКОЈ ДРАЧИ

У Драчи, селу богате виноградарске традиције, ове године је, по трећи пут, масовно прослављен Свети Трифун – Божији угодник и црквено – молитвени заштитник виноградарара. Прошле су две године од када је, на иницијативу данашњег председника Удружења воћара и виноградарара Драче Живослава Павловића, а уз свесрдну помоћ надлежног пароха оца Срђана Трифковића и свих житеља овог прелепог села, почело молитвено прослављање вина као симбола невино проливане крви Господа Исуса Христа.

Прославом овог Божијег свеца, ово село слави и истинску своју славу у живоме Богу, уз велику жељу да његови житељи уђу у круг правих виноградарара – благословених, честитих и гостопримљивих људи, да опет као некад, чокоти винове лозе, окупани знојем и ослађени сунцем, буду разасути по Рујевици, Драчком брду, Висибаби, Дрењаку...

Са поносом житељи Драче истичу да је на овим просторима виноградарарио деспот Стефан Лазаревић, о чему постоје и писани трагови у манастиру Раваници. У то време у Драчи је било 53 хектара под виновом лозом, што је, без премца у овом крају. Била је велика срамота за сваку кућу да

нема виноград на Рујевици или неком од многобројних брда, од Бога датих, за узгој винове лозе – свете лозе. Такође, виноградарари Драче, са поносом се хвале да је ове године за најбоље вино проглашено оно које је произведено у Светониколајевском манастиру Драча, што говори о посебном Божијем благослову...

Све ово верујућим људима из Драче, који су схватили богословски значај вина, даје наду да ће њихова лака, растресита, бела и црвена земља, уз помоћ Бога и светог Трифуна, али и њихових поштених знојавих руку – бити чувар светог, природног напитка који је и сам Господ употребљавао на својој Тајној вечери, пића које симболизује Његову крв, али и пића које открива душу и проналази нове стазе до истине.

Зато и данас Драчанима одзивања молитва њиховог старог свештеника приликом резања ви-

ноградарског колача: "Колач лолим, Бога молим, колач преливам вином, дом се прелива миром, животом, здрављем и сваки добром, Боже дај!" Схватајући шта симболизује вино, и данас певају: Рујно вино у чаше улијте, Са правим вином наздравите свима;

Дар земље и неба браћо пијте Крв Свевишњег, крв Божијег Сина.

Божије пиће у цркве носите И причешће са њиме примајте; Са правим вином колаче сеците И претке своје преливајте. ■

Живослав Павловић

Прослава Три јерарха у Тополи

ЕВХАРИСТИЈСКО САБРАЊЕ У ЧАСТ "ЉУДИ САБОРНОСТИ"

На празник Света Три јерарха, у оплелачком храму освешћеном именом тројице прослављених светитеља, Његово преосвешћенство епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету архијерејску литургију. У просторно малом храму, сабрао се народ да дочека свога владика, који животом, речју и делом, на апостолски начин, сведочи веру хришћанску, а личносно показује да вера није идеологија или закон, већ "живи живот", Црква Божија, Евхаристијско сабрање, општеномодно заједничко дело Божије у Христу.

У богонадахнутој беседи, епископ Јован је народу казивао о љубави и мудрости, о љубави и знању који чине пуноћу као својеврсни дарови Божији, наводећи за пример личности света Три јерарха васељенска, "људи не искључивости него укључивости, свеобухватности" – како је говорио свети Нико-

лај Жички, или "људи саборности" – по речима оца Јустина Поповића. Сведочећи веру као једногласност, а не несасгласност, владика је истакао да је Црква, као заједница епископа, свештенства и народа, срж нашег живота, икона Царства Божијег. Подсећајући се химне љубави апостола Павла, епископ је говорио о љубави као носиоцу свих благодатних дарова, квасцу који ће заквасити сво тесто васељене.

Архијерејска проповед саджала је и речи о библијској етици, Црквеном битовању – рђаво устројена етика, злоетика, отпала од Цркве и живота, води у зло и смрт. Беседа је запечаћена древном изреком коју је оплеменило свенародно искуство: "Знање без доброте прелази у злобу, а доброта без знања у глупост." ■

Марко Делић

ПРВА ЛИТУРГИЈА У КРАГУЈЕВАЧКОМ ДОМУ СТАРИХ

Старањем Цркве, али и других људи добре воље, у крагујевачком Дому старих, у коме борави 310 станара, почетком ове године (4. јануара), служена је Света литургија. За договор о приближавању најважнијег чина људског спасењског пута старима, болеснима и немоћнима најзаслужнији су надлежни парох протојереј Спасоје Јанковић и директор Дома господин Бранко Цанковић.

Током Литургије коју је, уз саслужење протојереја ставрофора Милана Бороте, протојереја Спасоја Јанковића и ђаконa Филипа Јовановића, служио епископ шумадијски Господин Јован, доминирала је молитвена атмосфера, видело се да су станари Дома

жељни духовности, гладни и жедни јела и пића од којих се никада не огладни и никада не ожедни. Изнемогле, који нису могли учествовати у Литургији, свештеници су причестили у собама.

Након Литургије, сви учесници овог изузетног догађаја, исказали су одушевљење што је коначно обезбеђено да се и ови људи сједине са Господом, сви су били пун емоција. Ово је била и прилика да се сви подсетимо оне истине, да сви срећни људи личе једни на друге, али да је сваки несрећан човек несрећан на свој начин.

Ако имамо у виду да међу станарима Дома старих има болесних – а болест је често разлог да човек буде несрећан, као и оних без ближњег свог или одбаче-

них од својих потомака – а осећај одбачености је једано од најтежих осећања, онда је потпуно разумљиво зашто су ови људи били толико одушевљени што им је Црква указала пажњу, поручила им да нису сами. На то је у беседи указао и епископ – правом вером превазићи ће сваку душевну тегобу. На њихову молбу да не буду заборављени, одговорено је обећањем да ће Црква још видљивије бринути да редовно добијају хришћанску утеху.

Сви учесници овог догађаја непосредно и видљиво су се уверили да су Литургија и причешћивање окрепили дух ових физички оронулих људи. ■

Драгослав Милован,
свештеник

Нове књиге

Хиландарски монах Лазар – први српски часовничар

Гордана Тошић и Милутин Тадић, Издање поводом 600-годишњице првог механичког часовника у Русији - дело хиландарског монаха Лазара

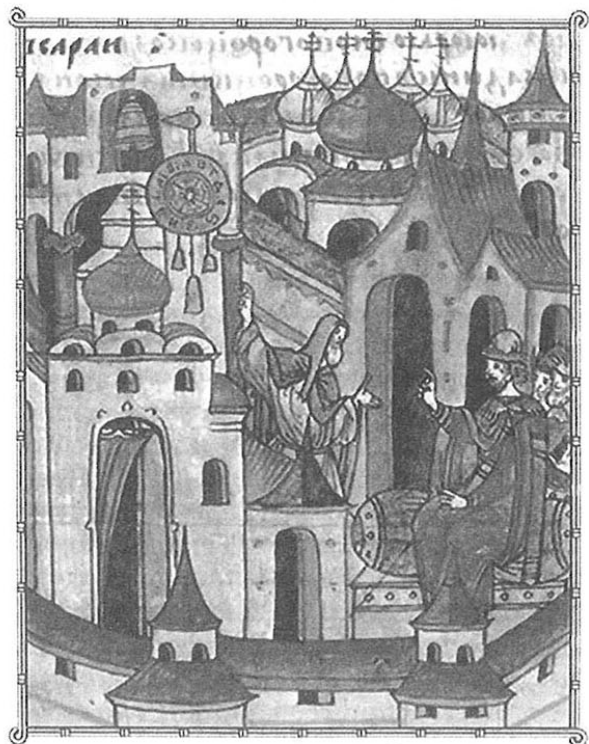
Пред нама је нова књига у издању наше епархијске издавачке установе. Реч је о рукопису који

за своју тему има “постигнуће једног српског средњовековног монаха”, Лазара Хиландарца. Његова вештина, а реч је о изradi механичких часовника, била је у то доба веома ретка и цењена, како на Истоку, тако и на Западу. Светогорски монах Лазар, на позив Великог кнеза Василија Првог, одлази у Русију да у Кремљу пројектује, изradi и постави механички часовник. Овај догађај је описан и илустрован минијатуром у руском средњовековном рукопису Лицевој летописни свод, из шеснаестог века. Монах Лазар, “мајстор и уметник у свему”, постаје аутор првог механичког часовника у Русији.

Осим чињенице да нас ова књига на заиста убедљив начин упознаје са материјом којој “у досадашњим проучавањима срп-

ског средњовековља није поклањана дужна пажња”, треба истаћи да је ово дело такође и скраћена, али језгровита и занимљива студија о развоју “часомерја” у средњем веку, посебно у нашим крајевима. Скрећемо пажњу будућем читаоцу на поглавље о Студеничком сунчанику (сунчаном сату), који је најстарији познати српски часовник. Његов настанак се датира на крај дванаестог, односно, на почетак тринаестог века, дакле у време Светог Саве.

На крају овог кратког приказа морамо истаћи чињеницу да су техничка опрема и дизајн ове књиге не само на завидном нивоу, већ и за сваку похвалу. Квалитетан папир, добро одабране и укомпоноване илустрације, лекторсан и коректорски обрађен текст (иако лектор није потписан, што је, уз непотпуно наведен садржај, једина замерка) и солидна штампа ово издање постављају за модел сличних издања и црквеног издаваштва уопште. ■

Светогорски монах Лазар, руска минијатура, XVI век

ПРИМЕР ПАТРИСТИЧКЕ ЕГЗЕГЕЗЕ

Свети Теофилакт Охридски, "Тумачење светог Еванђеља од Марка", превели с грчког дечански монаси, манастир Високи Дечани, 2004.

Епископ лиљански и њуман дечански Господин Теодосије на представљању књиге у Крајујевцу

Благодарећи Господу изашао је други том *Тумачења светог Еванђеља* Теофилакта Охридског, у преводу братства манастира Дечани. Књига коју препоручујемо пажњи читалаца представља прави пример патристичке егзегезе.

Свети Теофилакт је, свакако, један од најинспиративнијих теолога Православне цркве. Његова тумачења Светог Писма су извршила видан утицај на црквену свест, увек доприносећи плодотворним богословским трагањима. Он је живим језиком проговорио о доживљеном искуству тумачења Еванђеља на такав начин да привуче пажњу најширег читалачког слоја. Добили смо превод дубоко богословског и високо поетског тумачења Светог Еванђеља по Марку.

Егзегеза светог Теофилакта изразито је светоотачка. Тај рад треба тумачити у једном непрекинутом историјско-теолошком предању Цркве. Његово тумачење Еванђеља било је пре свега свеживотни лични подвиг, у којем је Реч Божију доживљавао

као благовест вечне Истине и вечног Живота, благовест коју Живи и Истинити Бог открива и дарује живом и пробуженом човеку сходно речи Христовој: *Ко изврши и научи, тај ће се велики назвати у Царству Небеском* (Мт 5,19).

Древни принцип *Lex orandi lex est credendi* (Закон молитве је закон вере) свети Теофилакт је применио у свом животу. Циљ сваке личности која нам саопштава тумачења Откривења Божијег јесте: схватити смисао Новог Завета изнутра, открити и испитати то јављање Бога у телу, а то је немогуће без личног опита (искуства). Својом целовитошћу, отачким ауторитетом и једноставношћу израза ова тумачења постала су незаменљиви приручници сваком Хришћанину. Она нам омогућавају да Свето Писмо Новог Завета разумемо у духу православног предања и упућују нас на практично испуњавање еванђелских заповести.

Текст Еванђеља по Марку може се поделити на четири велике целине:

Пролог (1,1-15);

Христова проповед и чуда у Галилеји (1,16 - 8,26);

Пут у Јерусалим (8,27 - 10,52);

Боравак у Јерусалиму, страдање и Васкрсење.

У самом прологу се најпре поставља идентитет личности Јована Крститеља и Господа Исуса Христа. Свети Теофилакт описује њихов боравак у пустињи и почетак проповеди.

У другом делу имамо приказ чуда Христових и Његов однос према фарисејима и књижевницима, избор дванаесторице апостола, приче о Царству Божијем, умножавање хлебова. Свети Теофилакт нам говори да присуство Бога може да открије само Бог, али опет само оне које ту истину жели да прихвати по својој слободи и љубави. Љубав према Богу укључује целокупног човека, целосни подвиг свих његових сила и способности. Примивши крштење од Јована Крститеља, Господ Исус Христос је себе поистоветио са свим људима, са свима којима је неопходан опроштај грехова, духовна обнова и спасење. Крштењем се сјединио са нама да би нас учинио учесницима свог савршеног и безгрешног живота. Дванаесторица када су изабрани, нису изабрани само да шире и проповедају Еванђеље, већ као они који ће окруживати личност Христову како би последњег дана кроз њих био одржан суд Израиљу и свету.

У трећем делу указује се на Петрово исповедање (8,29), Преображење Господње, првенство међу апостолима, светињу брака, позивање ученика да следеју Господу. Посебно се истичу Христове речи оцу дечака у коме је био дух неми: *Ако можеш веровати све је могуће оном који верује* (9,23). Сва сила хришћанства је у истини и разликовање духова је предуслов сваког

истинског црквеног делања. О првенству апостола Господ говори: *И који хоће међу вама да буде први, нека буде свима служи* (10,44). Служење, молитва и љубав као основни елементи хришћанског живота истовремено су и фундаментални предуслови аутентичне егзегезе.

У последњем делу приказује се свечани улазак Господа Исуса Христа у Јерусалим, поуке и предсказања о разорењу Јерусалима и Другом доласку, Тајна вечера, молитва у Гетсиманији, мучење и распињање, Васкрсење и Вазнесење. Господ храбри ученике и упозорава да ће их сви омрзнути због имена Његовог.

Али, који претрпели до краја њај ће се спасајти (13,13). Завршавајући тумачење свети Теофилакт се не обраћа читаоцима већ Самоме Господу: *Нека би истио њако било, о Христие Јојосе, да наше речи које говоримо о врлини буду потврђене нашим шрудовима и делима, да бисмо савршени предстали Теби Који нам помажеш у свим делима и речима! Јер Теби приличи слава у речима и делима нашим. Амин!*

Одајући признање дечанским трудољупцима, истичемо да овако опширне и богословски утемељене напомене уз превод, ни мало не заостају за самим тумачењем. Они показују да извршавање

еванђелских заповести Христових представља подвиг одуховљења у Христу и истовремено, услов за истинску православну егзегезу. Њихова љубав заједно са заветаштањем светог Теофилакта остаће у вечном Божијем памћењу. Молимо се заједно са њима светом краљу Стефану Дечанском и светом Теофилакту Охридском да свима онима, који ову књигу буду читали, измоле просвећење ума и спасење од Господа. Христос је јуче, данас и увек исти, а сила Цркве и јесте у Христу, Који је са нама до краја векова, како би свако од нас могао у Њему и са Њиме да нађе смисао живота. ■

М. Марковић, јереј

ПОУЗДАНА ОЦЕНА БЛАГОВЕШТЕЊСКОГ СЛИКАРСТВА

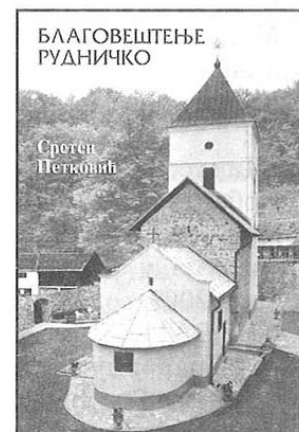
Сретен Петковић, "Благовештење Рудничко", Каленић, Крагујевац 2004.

Успомен на блаженопочившег владика шумадијског др Саву (Вуковића), а с благословом садашњег епископа шумадијског Г. Јована, професор др Сретен Петковић, заслужни проучавалац православне црквене уметности (*Зидно сликарство на подручју Пећке патријаршије 1557 - 1614, Манастир Света Тројица код Плеваља, Морача, Хиландар, Српска уметност у XVI и XVII веку*, више студија о култу Срба светаца у ликовним уметностима, редовни сарадник споменица СПЦ и календара Црква) и осведочени пријатељ и поштовалац владике Саве, написао је ликовну монографију о манастиру Благовештењу Рудничком код Страгара, испуњавајући тако обећање, дато блаженопочившем владици током једног од многобројних дружења баш у овом манастиру. Издавач књиге је Издавачка установа Шумадијске епархије *Каленић* у којој су поново почеле врло често да се објављују књиге, а ликовно графички ју је опремио мајстор овог посла Тоде Рапаић, што се примећује на први поглед. Монографија садржи значајан број црно-белих и колор фотографија данашњег сестринства на челу са угледном игуманијом мати Михаилом, благовештенске архитектуре, зидног сликарства и великог сликаног крста.

Уводни део студије професора Петковића садржи преглед манастирске историје, а следи ликовна анализа архитектуре, фресака (крај XIV и почетак XV века на источном зиду припрате, из XVII века у наосу, олтару и припрати), иконостаса, великог сликаног крста, манастирских старина изван цркве. Може се рећи да је аутор уметничке вредности манастира Благовештења сагледао у светлу најбоље традиције наше црквене историје уметности XX века коју утемељују Владимир Петковић и Светозар Радојчић: уважавајући високе научне принци-

пе анализе уметничког дела и узимајући у обзир иконграфске критеријуме, читаоцу се саопштавају поуздане оцене, разумљиве и нестрučњацима, о ауторима и времену у коме су радили. Тако, говорећи о живописцима олтара и наоса, професор Петковић каже: "Њихов цртеж је наглашен и упадљив, јер ликовне оличавају дебљом црном линијом. Лица светитеља у најнижој, првој зони лепо су моделована, а на њиховој одећи набори доста природно падају."

Посебно су драгоцене оцене Сретена Петковића о чувеном великом и репрезентативном сликаном и резбареном крсту са иконостаса цркве манастира Благовештења: "Уметник у цртачком погледу не показује слабости, његове пропорције су тачне, а компоновање је складно. Приликом врло брижљиве моделирације лица, он полуокренута лица Богородице и жена са једне стране цела затамњује, што се коси са праксом у византијском сликарству. Судећи по иконографским и уметничким особеностима могло би се закључити да је аутор овог сликаног крста вероватно Грк који је учио код критског мајстора или, што је мање могуће, да је крст дело сликара са Јадранског приморја. Необичности на благовештенском сликаном крсту потичу, отуд, што су критски живописци имали снажне везе са венецијанским, па и италијанским атељеима, јер је Крит све до 1667. био под млетачком влашћу. Крст је настао у време велике обнове Пећке патријаршије у другој половини XVI века." ■

СЛУЖБЕНИ ДЕО - ПРОМЕНЕ У ЕПАРХИЈИ ШУМАДИЈАСКОЈ

Његово преосвештенство епископ шумадијски Господин Јован благоизволео је у периоду од 1. децембра 2004. до 31. јануара 2005. године:

РУКОПОЛОЖИТИ:

- Ђакон Владимира Стојковића, у чин презвитера, у храму Светог великомученика Димитрија у Лазаревцу, 16. јануара 2005. године;
- Свршеног богослова Милана Матића, у чин ђаконa, у храму Светог великомученика Димитрија у Лазаревцу, 16. јануара 2005. године;
- Свршеног богослова Срђана Миленковића, у чин ђаконa, у храму Свете Тројице у Горњем Катуну, 30. јануара 2005. године;
- Дипломираног теолога Зорана Врбашког, у чин ђаконa, у храму Светог великомученика Димитрија у Лазаревцу, 31. јануара 2005. године.

ОСНОВАТИ:

- Три парохије при храму Преображења Господњег и три парохије при храму Преподобне матере Параскеве у Смедеревској Паланци, Арх. нам. Јасеничко (Ебр. 14/05);
- Нову Српску православну црквену општину рајковачку, у Рајковцу, Арх. нам. младеновачко (Ебр. 97/05);
- Нову Српску православну црквену општину рабровачку, у Рабровцу, Арх. нам. младеновачко (Ебр. 98/05).

ПРЕМЕСТИТИ:

- Јереја Срећка Зечевића, привременог пароха азањског у Азањи, Арх. нам. јасеничко, за привременог пароха осмог при Саборном храму у Крагујевцу, Арх. нам. крагујевачко (Ебр. 127/05).

ПОСТАВИТИ:

- Протојереја Радослава Сенића, за привременог првог пароха паланачког, при храму Пре-

ображења Господњег у См. Паланци, Арх. нам. јасеничко (Ебр. 15/05);

- Протонамесника Мила Миловановића, за привременог другог пароха паланачког, при храму Преображења Господњег у См. Паланци, Арх. нам. јасеничко (Ебр. 16/05);

- Протојереја-ставрофора Драгослава Сенића, за привременог првог пароха паланачког, при храму Преподобне матере Параскеве у См. Паланци, Арх. нам. јасеничко (Ебр. 17/05);

- Протојереја Велибора Ранђића, за привременог другог пароха паланачког при храму Преподобне матере Параскеве у См. Паланци, Арх. нам. јасеничко (Ебр. 18/05);

- Протонамесника Милорада Тимотијевића, привременог пароха корићанског у Корићанима, за духовника Клиничко болничког центра у Крагујевцу (Ебр. 57/05);

- Протојереја-ставрофора Драгослава Сенића, пароха првог паланачког при храму Преподобне матере Параскеве, за старешину храма Преподобне матере Параскеве у См. Паланци, Арх. нам. јасеничко (Ебр. 68/05);

- Јереја Марка Митића, привременог пароха лазаревачког, за старешину храма Светог великомученика Димитрија у Лазаревцу, Арх. нам. колубарско-посавско (Ебр. 72/05);

- Протонамесника Дарка Булатовића, привременог пароха другог варваринског у Варварину, за старешину храма Свете Тројице и храма Светог великомученика Пантелејмона у Горњем Катуну, Арх. нам. темнићко (Ебр. 124/05);

- Новорукоположеног јереја Драгана Икића, за привременог пароха другог азањског у Азањи, Арх. нам. јасеничко (Ебр. 126/05).

ПОВЕРИТИ У ОПСЛУЖИВАЊЕ:

- Упражњену трећу парохију паланачку при храму Преображења Господњег, братству храма Преображења Господњег у См. Паланци, Арх. нам. јасеничко (Ебр. 69/05);

- Упражњену трећу парохију паланачку при храму Преподобне матере Параскеве, братству храма Преподобне матере Параскеве у См. Паланци, Арх. нам. јасеничко (Ебр. 70/05).

РАЗРЕШИТИ:

- Протојереја Живомира Миловановића, умировљеног пароха становског, даље дужности духовника Клиничко болничког центра у Крагујевцу (Ебр. 56/05);

- Протонамесника Мирка Тепића, привременог пароха лазаревачког, даље дужности старешине храма Светог великомученика Димитрија у Лазаревцу, Арх. нам. колубарско-посавско (Ебр. 71/05);

- Јереја Срећка Зечевића, привременог пароха другог азањског, даљег обављања дужности привременог пароха другог азањског у Азањи, Арх. нам. јасеничко (Ебр. 125/05).

СЛУЖЕЊА, ПОСЕТЕ И ПРИЈЕМИ ЕПИСКОПА ШУМАДИЈСКОГ ГОСПОДИНА ЈОВАНА

од 1. децембра 2004. до 31. јануара 2005. године:

Децембар

2. децембар 2004:

■ Служио Свету архијерејску литургију и извршио чин Свете тајне јелеосвећења у манастиру Дивостину.

3. децембар 2004:

■ Посетио манастир Прерадовац; Служио бденије у манастиру Каленићу.

4. децембар 2004 - Ваведење:

■ Служио Свету архијерејску литургију у манастиру Каленићу и пререзао славски колач;
■ Учествовао у промоцији антологије песама о Хиландару *Хиландарије* у Епархијском центру у Крагујевцу.

5. децембар 2004:

■ Служио Свету архијерејску литургију у храму Светог Димитрија у Крагујевцу - Сушица;
■ Примио господина Новака Вукотића, директора штампарије "Будућност" у Новом Саду.

7. децембар 2004:

■ Учествовао на седници Светог архијерејског синода СПЦ;
■ Присуствовао, у Духовном центру крагујевачке Саборне цркве, предавању протојереја ставрофора професора др Зорана Крстића, ректора богословије Светог Јована Златоустог.

8. децембар 2004:

■ Посетио, поводом крсне славе, протојереја ставрофора Драгослава Сенића.

9. децембар 2004:

■ Служио Свету архијерејску литургију у Лазаревцу и учествовао у прослави деведесетогодишњице Колубарске битке.

10. децембар 2004:

■ Учествовао на седници Светог архијерејског синода СПЦ;

■ Примио, у Епископском двору у Крагујевцу, господина Верољуба Стевановића, градоначелника Крагујевца.

11. децембар 2004:

■ Водио студенте Учитељског факултета у Јагодини на поклоничко путовање у манастире Жичу, Студеницу и Љубостињу.

12. децембар 2004:

■ Служио Свету архијерејску литургију у Реснику.

13. децембар 2004:

■ Посетио, поводом крсне славе, престолонаследника Александра Карађорђевића у Белом двору.

15. децембар 2004:

■ Служио Свету архијерејску литургију у Саборној цркви у Крагујевцу.

16. децембар 2004:

■ Примио и поучио кандидате за рукоположење у свештенички чин.

17. децембар 2004:

■ Учествовао у прослави двадесетседмогодишњице постојања Медицинског факултета у Крагујевцу.

18. децембар 2004:

■ Служио Свету архијерејску литургију у Старој цркви у Крагујевцу и крстио Михаила Стевановића;

■ Служио бденије у манастиру Грнчарици.

19. децембар 2004 - Свети Никола:

■ Служио Свету архијерејску литургију у манастиру Грнчарици и пререзао славски колач поводом храмовне славе.

■ Посетио, поводом крсне славе, протојереја др Радована Биговића, професора Богословског факултета у Београду.

20. децембар 2004:

■ Посетио, поводом крсне славе, протојереја ставрофора др Зорана Крстића, ректора богословије.

21. децембар 2004:

■ Учествовао на седници Светог архијерејског синода СПЦ;

■ Примио, у Епископском двору у Крагујевцу, епископа диоцлијског и ошоршког игумана Г. Јована.

22. децембар 2004:

■ Посетио у Краљеву епископа жичког Г. Хризостома. 23. децембар 2004:

■ Учествовао на седници Светог архијерејског синода СПЦ;

■ Присуствовао, у Духовном центру крагујевачке Саборне цркве, концерту духовне музике хора Свети Роман Мелод.

24. децембар 2004:

■ Посетио манастир Јопаницу и примио господина Драгана Марковића, градоначелника Јагодине.

25. децембар 2004:

■ Служио Свету архијерејску литургију и годишњи парастос монахињи Недељи у манастиру Грнчарици.

■ Примио, у Епископском двору у Крагујевцу, господина Светислава Божића, композитора.

26. децембар 2004:

■ Служио Свету архијерејску литургију у Старој цркви у Крагујевцу; Примио протојереја ставрофора др Зорана Крстића и професора др Ненада Ђурђевића и размотрио нацрт републичког закона о верским заједницама.

27. децембра 2004:

■ Одржао састанак са архијерејским намесницима Шумадијске епархије.

28. децембар 2004:

- Учествовао на седници Светог архијерејског синода СПЦ;
- Присуствовао, у Лазаревцу, предавању умировљеног епископа захумско - херцеговачког Г. др Атанасија;
- Примио, у Епископском двору у Крагујевцу, епископа липљанског Г. Теодосија.

29. децембар 2004:

- Служио Свету архијерејску литургију у храму Светог Саве у Крагујевцу - Аеродром;
- Присуствовао новогодишњем пријему у Скупштини града Крагујевца;
- Служио опело свештенику Вељку Недељковићу из Јарушица;
- Примио, у Епископском двору у Крагујевцу, архимандрита студеничког Саву.

30. децембар 2004:

- Служио Свету архијерејску литургију у храму Светог Саве у Крагујевцу - Аеродром;
- Примио протојереја ставрофора Миладина Михаиловића, архијерејског намесника оплечачког и орашачког и протојереја ставрофора Драгољуба Ракића, архијерејског намесника младеновачког.

31. децембар 2004:

- Служио Свету архијерејску литургију у храму Светог Саве у Крагујевцу - Аеродром.

Јануар

1. јануар 2005:

- Служио Свету архијерејску литургију у храму Светог Саве у Крагујевцу - Аеродром.

2. јануар 2005:

- Служио Свету архијерејску литургију у Драгоцвету;
- Посетио цркве у Бунару и Горњој Сабанти;
- Примио чланове дечијег црквеног хора из Крагујевца;
- Посетио, поводом крсне славе, епископа врањског Г. Пахомија.

3. јануар 2005:

- Служио Свету архијерејску литургију у храму Светог Саве у Крагујевцу - Аеродром;
- Примио поротојереја ставрофора Милутина Петровића, архијерејског намесника белич-

ког са паросима Драгоцветске и Бунарске парохије.

4. јануар 2005:

- Служио Свету архијерејску литургију у Дому старих у Крагујевцу;
- Посетио цркву у Лапову.

5. јануар 2005:

- Служио, у цркви Светих апостола Петра и Павла у Аранђеловцу, Свету архијерејску литургију и опело Раденку Марјановићу, директору компаније Књаз Милош.

6. јануар 2005 - Бадњи дан:

- Служио Свету архијерејску литургију у Саборној цркви у Крагујевцу;
- Примио представнике градских медија поводом Божића;
- Примио свештенике архијерејског намесништва крагујевачког који су у Епископски двор унели бадњак;
- Служио бденије у Саборној цркви у Крагујевцу и учествовао у паљењу бадњака;
- Поделио, са градоначелником Крагујевца, 2500 поклон-пакетића деци.

7. јануар 2005 - Божић:

- Служио Свету архијерејску литургију у Саборној цркви у Крагујевцу.

8. јануар 2005 - Сабор Пресвете Богородице:

- Служио Свету архијерејску литургију у храму Светог Пантелејмона у Крагујевцу - Станови.

9. јануар 2005 - Свети првомученик Стефан:

- Служио Свету архијерејску литургију у храму Светог Саве у Крагујевцу - Аеродром.

10. јануар 2005:

- Посетио, поводом епархијских послова, Патријаршију СПЦ.

11. јануар 2005:

- Поестио у болници архимандрита каленићког Георгија.

12. јануар 2005:

- Служио на опелу игуманији раваничкој мати Гаврили;
- Примио митрополита добробосанског Г. Николаја;
- Посетио Соколац у Митрополији добробосанској.

13. јануар 2005:

- Саслуживао на Светој архијерејској литургији и опелу архи-

мандриту Јустину у манастиру Савини.

14. јануар 2005:

- Служио Свету архијерејску литургију и рукоположио у чин презвитера ђакона Драгана Икића у Старој цркви у Крагујевцу;
- Примио, у Епископском двору у Крагујевцу, професора др Предрага Стојановића и господина Зорана Јаблановића, директора Аутотранспорта из Краљева.

15. јануар 2005:

- Служио Свету архијерејску литургију у манастиру Дивостину.

16. јануар 2005:

- Служио, у Лазаревцу, Свету архијерејску литургију и рукоположио ђакона Владимира Стојковића у чин презвитера и свршеног богослова Милана Матића у чин ђакона;
- Посетио цркве у изградњи у Дрену и Шопићу, и цркву Светих апостола Петра и Павла у Аранђеловцу.

17. јануар 2005:

- Посетио, ради набавке црквеног мермера, Шеховиће, Република Српска.

18. јануар 2005:

- Служио Свету архијерејску литургију и велико водоосвећење у Саборној цркви у Крагујевцу;
- Служио бденије у Саборној цркви у Крагујевцу.

19. јануар 2005 - Богојављење:

- Служио Свету архијерејску литургију у Саборној цркви у Крагујевцу;
- Предводио богојављенску прославу на крагујевачком језеру.

20. јануар 2005 - Сабор светог Јована Крститеља:

- Служио Свету архијерејску литургију у манастиру Жичи;
- Посетио, поводом крсне славе, епископа жичког Г. Хризостома;
- Посетио, поводом крсне славе, протојереја ставрофора Зарију Божовића.

22. јануар 2005:

- Служио Свету архијерејску литургију у Саборној цркви у Крагујевцу.

23. јануар 2005:

- Служио Свету архијерејску литургију у Саборној цркви у Крагујевцу.
24. јануар 2005:
- Учествовао на седници Светог архијерејског синода СПЦ.
26. јануар 2005:
- Служио Свету архијерејску литургију у храму Светог великомученика кнеза Лазара Косовског у Крагујевцу – Белошевац;
 - Служио бденије у Старој цркви у Јагодини;
 - Ужестовао на Светосавској академији у Јагодини.
 - Примео, поводом празника Светог Саве, представнике јагодинских медија.
27. јануар 2005 – Свети Сава Српски:
- Служио Свету архијерејску литургију у Саборној цркви у Крагујевцу;

- Учествовао на школским прославама светог Саве и пререзао славске колаче у Првој и Другој крагујевачкој гимназији. Основној школи Свети Сава и Културно уметничком друштву Абрашевић.
28. јануар 2005:
- Присуствовао, у Духовном центру крагујевачке Саборне цркве, предавању архимандрита студеничког Саве;
 - Посетио, поводом мироточења престоних икона, цркву Светог Димитрија у Крагујевцу – Сушица.
29. јануар 2005:
- Служио Свету архијерејску литургију и годишњи помен монахињи Марији у манастиру Драчи;
 - Присуствовао, у Духовном центру крагујевачке Саборне

- цркве, предавању професора
др Милке Андрић.
30. јануар 2005:
- Служио, у Горњем Катуну, Свету архијерејску литургију и рукоположио у чин ђакона свршеног богослова Срђана Миленковића.
31. јануар 2005:
- Служио, у Лазаревцу, Свету архијерејску литургију, рукоположио у чин ђакона дипломираног теолога Зорана Врбашког и крстио Анастасију Врбашки;
 - Служио акатист светом Димитрију у цркви Светог Димитрија у Крагујевцу – Сушица.

Тристогодишњица преноса моштију светог цара Уроша у манастир Јазак

ПАЈСИЈЕ НЕДОСТОЈНИ, ПОЈЕМ ТЕБЕ, БЛАЖЕНИ УРОШУ

Ходио јеси сѣшазом оѣшачком,
блажени живоѣ постоѣшао јеси
ѣрародиѣљима ѣдобеѣи се
сваким добрим делом,
цркве ѣодижуѣи за живоѣа своѣа
и груѣ, ѣрародиѣља своѣих, уѣврђујуѣи,
и после смрѣи своју цркву
мошѣима облаѣоухао јеси,
чудесима све задивѣо јеси,
госѣаблажени Урошу свечасни.
Ума ѣвоѣ не ѣоколеба се ѣвргосѣ,
од адаманѣа ѣврђи јавѣо си се
ако и младиѣ био јеси
и ниси досѣео до ѣуноѣ узрасѣа
но Духа свѣѣѣѣ ѣун би и блаѣодаѣи,
дѣве се мноѣи ѣледајуѣи ѣвоје мошѣи красне
и цркву своју ѣросвѣѣѣѣо јеси различним
мирисима,
свечасни и ѣреблажени.

Свѣтили данас настави се ѿмен твој,
Урошу блажени,
још свѣтлији надилази
јер у Витлејем да се роди иде Христос,
свој васељени он радоси ѿдаје,
а твоја убиствена и безвремена смрт

Српској земљи рудање неушешно и жалост
велику,
и сада, блажени и дивни,
не престај молићи се,
јер с мученичким зборовима боравиш
и у престола свете Тројице
предстојећи с прародитељима својим
свој род помињи што твори с љубављу
свешћу спомену твоју.

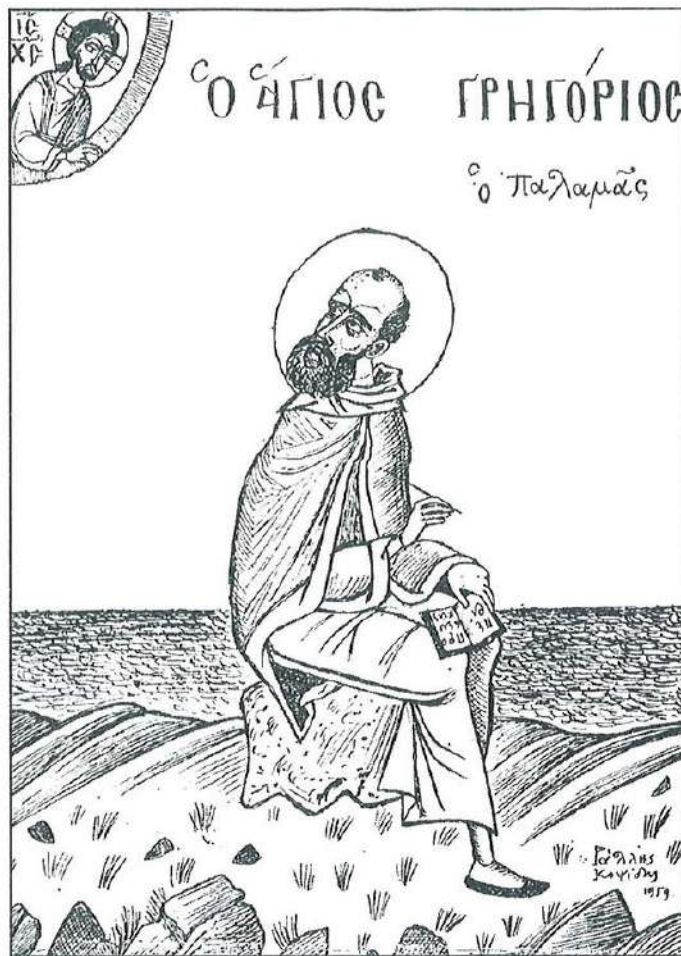
Године 1705. Урошеве мошти су пренесене из Неродимља код Урошевца у манастир Јазак на Фрушкој Гори. После две деценије мошти су из Јаска премештене у Врдник и Крушедол (1730). Након годину дана враћене су у Јазак, одакле су 1942. пренесене у београдску Саборну цркву. Недавно су поново враћене у Јазак.

Стихире које доносимо налазе се у канону Урошеве службе од патријарха Пајсија Јањевца. Превод на савремени језик Димитрије Богдановић.

Друга недеља Великог поста - Свети Григорије Палама

ПОБЕДА СВЕТИТЕЉА ОБУЧЕНОГ У НЕПОБЕДИВУ СИЛУ С ВИСИНЕ

Ускоро после тога на-
ступа време када све-
ти Григорије на очи
целога света ратује про-
тив осиног јеретика Вар-
лаама и његових богохул-
них умовања, и да за свој
исповеднички подвиг до-
бије бесмртну славу у Цр-
кви Христовој. У то време
Варлаам успе да приволи
на своју страну патријар-
ха цариградског Јована
XIV, и ствар доведе дотле
да патријарх граматом
позва на суд Цркве светог
Григорија и његове сапо-
движнике. Праћен својим
оданим пријатељима и са-
подвижницима: Исидором,
Марком и Доротејем, свети
Григорије допутова
у Цариград на суд. Са со-
бом је носио и Светогор-
ски Томос који су потпи-
сали светогорски старци.
И ту, пун Духа Светога,
светитељ неустрасиво
иступи у заштиту Право-
славља и Стараца светогорских,
побијајући Варлаамово
аријанствујуће учење, које је
претило да поткопа саме темеље
хришћанског вероучења и на-
равствености. Тада патријарх
увиде да је Варлаам отворени не-
пријатељ истине, а Григорије
учитељ и поборник истине, у све-
му сагласан са светим Оцима Цр-
кве. Но, пошто је ствар била нео-
бично важна по Цркву, патри-
јарх у споразуму са царем Анро-
ником Палеологом сазва сабор у
Цариграду, на који дође Варлаам
са својим ученицима и следбени-
цима. На сабор дођоше и многи
ондашњи знаменити пустињаци,
међу којима су се нарочито исти-
цали Давид и Дионисије који бе-
ху из тракијске околине где се
подвизавао преподобни Григори-
је Синаит (у Парорији, северно од
Адријанопоља). Дионисију би
претходно откривено с неба как-
ве ће последице тога сабора би-

ти, и тријумф светог Григорија.
Сабор би одржан у цркви Свете
Софије, под председништвом па-
тријарха. Свети Григорије, обу-
чен у непобедиву силу с висине,
отворивши богомудра уста своја,
огњеним богонадахнутим речима
својим и Божанственим Писмом
својим развеја сву јерес као прах
и спали је као трње, и коначно
посрами јеретике. Тако на сабору
би изобличена и осуђена јеретич-
ка заблуда Варлаама, следбени-
ка његовог Акиндина и других
сличних лажних учитеља.

Поражен и посрамљен, усто и
презрен, Варлаам се извуче из
Цариграда и отпутова у своју
отаџбину Италију, где пређе у ри-
мокатоличку веру. Међутим, у
Византији се појавише неки ње-
гови јавни и тајни пријатељи и
следбеници које он подржаваше
својим писмима, проповедајући
им у исто време супротна Право-

слављу учења Римокато-
личке цркве. Кукољ Вар-
лаамове јереси стаде на-
рочито сејати и гајити ње-
гов следбеник, монах
Акидин. Против њега у
Цариграду би одржан но-
ви сабор, на коме свети
Григорије још очигледни-
је обелодани заблуде Вар-
лаама и Акиндина о Бо-
жанској светлости, наво-
дећи притом доказе из
Светога Писма и светих
Отаца. На том сабору
Акидин се одрече уз пот-
пис Варлаамове јереси,
али његово одрицање не
беше искрено. Он и даље
нападаше преподобног
Григорија. И патријарх
доцније подржаваше
Акиндина, а оптужи све-
тог Григорија као винов-
ника свих црквених не-
мира и пометњи онда-
шњег времена. Па не само
то, него он Акиндина ру-
коположи за ђакона, а
светог Григорија, по ње-
говом наређењу, вргоше у тамни-
цу, у којој невини страдалник му-
коваше четири године.

Међутим, таква неправичност
патријархова не остаде нека-
жњена. Благодетива царица
Ана, сазнавши за поступке па-
тријарха и за његову приврже-
ност Акидину, на два сабора већ
осуђеном као јеретик и неприја-
тељ Цркве, нађе да је јеретик
Акидин недостојан свештенич-
ког чина и црквене заједнице, и
нареди да га избаци из Цркве.
Сам пак патријарх Јован искуси
на себи гнев Божји: одушевљен
Никифором Григорасом за јере-
тичка умовања Варлаама и
Акиндина, он сам паде у јерес, и
као јеретик би лишен престола и
црквеног општења. На тај начин
би васпостављен црквени мир и
слобода невиног страдалца, све-
тог Григорија. ■

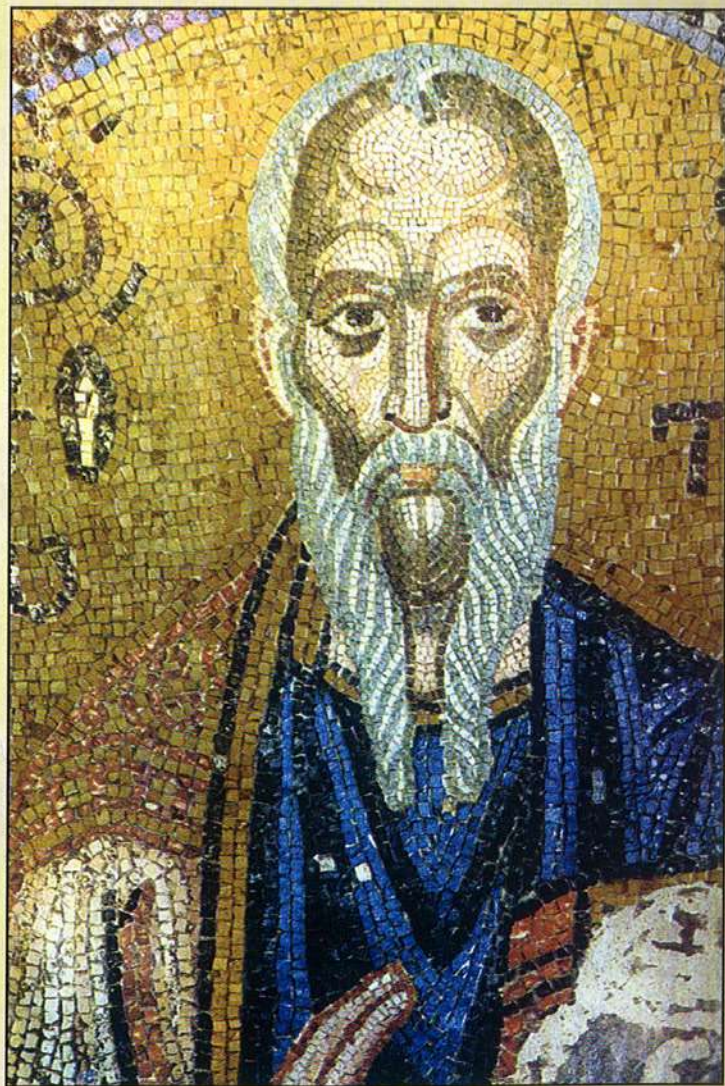
по Јустину (Поповићу)

Црква Светог Димитрија у Крагујевцу, иконостас са мироточивим иконама

Часна Трапеза у манастиру Искушења над каменом на којем се у току 40 дана молио Господ

Свети Теодор Студит, мозаик са острва Хиоса из једанаестог века

